

KRÁL UMÍRÁ

OSOBY

BÉRENGER I., král

KRÁLOVNA MARKÉTA, první manželka krále Bérengera I.

KRÁLOVNA MARIE, druhá manželka krále Bérengera I.

LÉKAŘ a zároveň chirurg, kat, bakteriolog a astrolog

JULINKA, hospodyně, ošetřovatelka

STRAŽ

DEKORACE

Trůnní sál, mírně zchátralý, mírně gotický. Uprostřed jeviště u zadní stěny králův trůn, k němuž vede několik schodů. Po obou stranách v popředí dva menší trůny obou královen. Vzadu v pravé části malé dveře k pokojům krále, vlevo jiné malé dveře. Vlevo vpředu velké dveře. Mezi těmito velkými a malými dveřmi okno s lomeným obloukem. Jiné malé okno vpravo a na téže straně vpředu malé dveře. U velkých dveří starý strážce s halapartnou.

Než se zvedne opona a ještě několik okamžiků po zvednutí je slyšet královskou hudbu, žertovně napodobující hudbu branou při ranních královských audiencích v XVII. století.

STRAŽ (*oblašuje*): Jeho Veličenstvo, král Bérenger prvý.

At žije král!

Král v purpurovém plášti, s korunou na hlavě a s žezlem v ruce vejde malými dveřmi vlevo, přejde dosti rychle jevištěm a vyjde malými zadními dveřmi vpravo.

(*Oblašuje*) Její Veličenstvo, královna Markéta, první králova manželka, a Julinka, hospodyně a ošetřovatelka jejího Veličenstva. At žije královna!

Markéta a za ní Julinka vejdou předními dveřmi vpravo a odejdou velkými dveřmi.

(*Oblašuje*) Její Veličenstvo, královna Marie, druhá králova manželka, ale první v jeho srdci, a Julinka, hospodyně a ošetřovatelka jejího Veličenstva. At žije královna!

Královna Marie a za ní Julinka vejdou velkými dveřmi vlevo a vyjdou předními dveřmi vpravo. Marie je krásnější a mladší než Markéta. Má purpurový plášť a korunu. Její plášť má modernější střih a vypadá, že je z prvotřídního salónu. Zadními dveřmi vlevo vejde lékař.

(*Oblašuje*) Jeho Slovtunost, králův lékař, dvorní chirurg, kat a astrolog.

Lékař přejde až doprostřed jeviště, pak, jako by něco zapomněl, otočí se a odejde týmiž dveřmi. Stráž se na chvíli odmlčí. Vypadá unaveně. Opře halapartnou o stěnu a dýchá si do dlaní, aby si zabřál ruce.

V tuhle hodinu už má být teplol Topení nehtje. Hřej,

prevíte! Nejde to, nedá se nic dělat. Tak budeš hrát nebo ne? Radiátory jsou chladné. Přece mi neřekl, že mi bere vládu nad ohněm? Aspoň oficiálně ne. Jenže s nimi člověk nikdy neví. *(Náhle popadne opět balapartnu)*

Královna Markéta se znovu objeví v zadních dveřích vlevo. Má na hlavě korunu. Plášť nepřilís zachovalý. Není ani stará, ani mladá, má spíš přísný vzhled. Zastaví se uprostřed jeviště v popředí. Julinka jde za ní. Ať žije královna!

MARKÉTA *(rozblíží se kolem, k Julince)*: Je tu plno prachu a po zemi špačky.

JULINKA: Veličenstvo, jdu rovnou z chlíva, dojila jsem krávu. Už nemá skoro žádný mlíko. Neměla jsem čas zamést obývací pokoj.

MARKÉTA: To není obývací pokoj. To je trůnní sál. Kolikrát ti to mám povídat?

JULINKA: Dobrá, trůnní sál, když si to Vaše Veličenstvo přeje. Neměla jsem kdy zamést obývací pokoj.

MARKÉTA: Je tu zima.

STRÁŽ: Zkoušel jsem zatopit, Veličenstvo, ale nefunguje to. Radiátory nechtějí vůbec poslouchat. Nebe je zatažené a mraky se jen tak nerozplynou. Slunce se opozdilo. A přece jsem ráno slyšel krále, jak mu rozkázal, aby vyšlo.

MARKÉTA: Vida! Slunce už taky neposlouchá.

STRÁŽ: V noci jsem slyšel nějaké praskání. Ve zdi se udělala trhlinka.

MARKÉTA: Už? To jde rychle. Nečekala jsem, že to půjde tak ráz naráz.

STRÁŽ: Zkoušeli jsme s Julinkou trhlínu zalepit.

JULINKA: Vzbudil mě o půlnoci. A já tak dobře spala.

STRÁŽ: Vedle se udělala nová trhlinka. Mám ji zalepit?

MARKÉTA: Zbytečná práce. Tomu se nedá zabránit.

(K Julince) Kde je královna Marie?

JULINKA: Asi se ještě strojí.

MARKÉTA: No ovšem!

JULINKA: Probudila se už před svítáním.

MARKÉTA: Dokonce!

JULINKA: Slyšela jsem ji, jak v pokoji pláče.

MARKÉTA: Ta se umí jenom smát nebo plakat. Nic jiného nedovede. *(K Julince)* Ať ihned přijde. Jděte pro ni.

Právě v té chvíli se objeví královna Marie, oblečená, jak bylo předtím řečeno.

STRÁŽ *(o vteřinu dřív, než se Marie ukáže na jevišti)*: Ať žije královna.

MARKÉTA *(k Marii)*: Máte červené oči, drahoušku, škodí vám to na kráse.

MARIE: Já vím.

MARKÉTA: Tak přestaňte brečet!

MARIE: Když já se nemohu udržet.

MARKÉTA: Hlavně neztrácejte hlavu. To by k ničemu nebylo. Takový už je běh věcí. Musela jste to přece čekat. Nebo snad ne?

MARIE: Vy jste čekala jenom na to.

MARKÉTA: Naštěstí! Proto je všechno zařízeno. *(K Julince)* Dejte jí čistý kapesník.

MARIE: Pořád jsem doufala...

MARKÉTA: Doufala, doufala... Ztracený čas. *(Pokrčí rameny)* Pořád jenom brebentit o naději a fňukat. To jsou mi mravy!

MARIE: Mluvila jste dnes s lékařem? Co říkal?

MARKÉTA: Nic nového.

MARIE: Třeba se mýlí.

MARKÉTA: Už zase začínáte? Bláhová naděje! Znamení neklamou.

MARIE: Snad je špatně přečtenl.

MARKÉTA: Objektívni znamení nelžou. Víte to sama dobře.

MARIE *(dívá se na stěnu)*: Ó, ta trhlinal

MARKÉTA: Kdyby jen to! Ostatně je to vaše chyba,

jestli není připravený, jestli ho to překvapí. Nechala jste ho dělat, co se mu zlíbilo, svedla jste ho na scesti. Ach, vedli jste sladký život! Vaše plesy, vaše kratochvíle, vaše průvody, recepce, ohňostroje, vaše svatební cesty. Kolikrát jste jeli na svatební cestu?

MARIE: Každý rok jsme oslavovali výročí svatby.

MARKÉTA: Dokonce čtyřikrát do roka. „Musíme přece žít“, říkala jste.

MARIE: Když on má tak rád slavnosti.

MARKÉTA: Muži vědí, co je čeká, ale dělají, jako by nevěděli. Vědí a zapomínají. On je král a král zapomínat nesmí. Měl by pořád hledět kupředu, znát všechny etapy své cesty, vědět přesně, jak je dlouhá a kdy končí.

MARIE: Můj ubohý král, můj drahoušek!

MARKÉTA (*k Julince*): Dejte jí ještě jeden kapesník. (*K Marii*) Tak se trochu vzmužte, nebo ho taky rozpláčete. Slzy jsou nakažlivé. A on už je tak dost zesláblý. Měla jste na něho vždycky neblahý vliv. Bohužel, dával vám přednost přede mnou. Nežárlila jsem, ne, ne, vůbec ne. Ale byla jsem si vědoma, že to není moudré. Teď už pro něho nemůžeme udělat nic. Topíte se v slzách a nedokážete mi už vzdorovat. Kam se poděla vaše frivolnost, kde je váš ironický úsměv, vaše posměšky? Probudte se přece! Zaujměte své místo, a držte se hezky zpříma. Hleďte, máte pořád ten krásný náhrdelník! Tak pojdte, pojdte, sedněte si na svůj trůn.

MARIE (*sedí*): Já mu to nedokážu říct.

MARKÉTA: Vezmu to na sebe. Jsem zvyklá na nepříjemné práce.

MARIE: Neříkejte mu to, prosím vás. Nic mu neříkejte, snažně vás prosím.

MARKÉTA: A já vás prosím, abyste mě nechala jednat. Budeme vás nicméně potřebovat při obřadech. Vy přece obřady milujete!

MARIE: Takovéhle ne.

MARKÉTA (*k Julince*): Upravte nám náležitě vlečky.

JULINKA: Ano, Veličenstvo. (*Upravuje vlečky*)

MARKÉTA. Samozřejmě že to bude méně zábavné než vaše plesy, vaše plesy pro děti, plesy pro starce, pro novomanžele, pro emigranty, plesy pro laureáty a pro spisovatelky, plesy pro organizátory plesů a vím já pro koho ještě. Tenhle ples se odbude v rodině, bez tanečnicka a bez tance.

MARIE: Ne, ne, neříkejte mu to. Bude lepší, když si toho nepovšimne.

MARKÉTA: ... A skončí písničkou? Vyloučeno!

MARIE: Nemáte srdce.

MARKÉTA: Ale mám, mám, a tluče.

MARIE: Jste nelidská.

MARKÉTA: Co je to?

MARIE: To je hrůza, on není připraven.

MARKÉTA: Jestli není, je to vaše chyba. Počínal si jako cestovatel, který se zdržuje v hospodách a zapomíná, že cíl jeho cesty není hospoda. Když jsem vám připomínala, že člověk má mít stále na paměti svůj osud, řekla jste mi, že jsem sufražetka a že přeháním.

JULINKA (*stranou*): Taky že jo.

MARIE: Řekněte mu to aspoň jemně, když už není vyhnutí.

MARKÉTA: Měl být na to připraven už dávno, vlastně odjakživa. Měl si to připomínat denně. Bože, kolik se tu promarnilo času! (*K Julince*) Proč se na nás díváte tak vyjeveně? Chcete se snad taky zhroutit? Ostatně můžete odejít. Ale nechoďte daleko, zavoláme vás.

JULINKA: A nemám zamést obývací pokoj?

MARKÉTA: Je už příliš pozdě. Jděte.

Julinka odchází vpravo.

MARIE: Řekněte mu to šetrně, prosím vás. Mohlo by se mu zastavit srdce. Dejte si na čas.

MARKÉTA: Nemáme čas dát si na čas. Je konec laškování, konec zahálce, konec krásným dnům, konec hodokvasům, konec vašim striptýzům. Všemu je konec. Nechala jste věci dojít až do krajnosti, ale teď už nesmíme ztratit ani okamžik, právě proto, že je to poslední okamžik. Zbývá nám už málo času, abychom vykonali, nač mělo být pamatováno po léta, po celé roky. Až s ním budu chtít zůstat sama, řeknu vám. I vy musíte sehrát svou úlohu, uklidněte se tedy. Já mu pak pomohu.

MARIE: To bude kruté!

MARKÉTA: *Pro mne stejně jako pro vás a jako pro něho. Nefňukejte. Říkám vám nefňukejte, radím vám to, nařizuji vám to.*

MARIE: Ale on odmítne.

MARKÉTA: Ze začátku.

MARIE: Já ho nedám.

MARKÉTA: Běda vám, jestli couvne. Musí to mít důstojný průběh. Chci, aby to byl jeho úspěch, jeho triumf. Už dlouho žádný neměl. Palác je v troskách, pole samý úhor, hory se rozpadají, moře protrhlo hráze a zaplavilo zemi. Král se o nic nestará. Ve vašem náručí zapomněl na všecko. Jak nenávidím ten váš parfém! Prozrazuje špatný vkus, koneckonců jeho vkus! Místo aby zpevňoval půdu, nechává celé hektary propadat do bežedných propastí.

MARIE: Jak jste najednou starostlivá! Jenže proti zemětřesení je člověk bezmocný, nemyslíte?

MARKÉTA: Kdybyste mě nedráždila! Mohl zpevnit ohrožené terény betonovými podezdívkami, mohl osázet písčité pláně borovicemi. Ale kdepak! Teď je království plné děr jako obrovský ementálský sýr.

MARIE: Proti osudu, proti erozi a denudaci člověk nic nezmuže.

MARKÉTA: A to ani nemluví o všech těch zkázonosných válkách! Zatímco naši vojáci vyspávali po pijatí-

kách v kasárnách, posunovali naši sousedé hraniční kameny. Území naší vlasti se scvrklo. Vojáci odmítali bojovat.

MARIE: Protože jim bránilo svědomí.

MARKÉTA: U nás tomu říkali zábrany svědomí, v armádě našich přemožitelů zbabělost a dezertérství, a vojáky za to střileli. Následky vidíte všude: nedohledné propasti, zbořená města, prázdné hospody. Mladí lidé masově emigrují. Když nastoupil na trůn, bylo devět miliard obyvatel.

MARIE: Bylo jich příliš mnoho, nebylo pro ně místa.

MARKÉTA: A teď zbylo všeho všudy asi tisíc starců. Ani ne, zatím co s vámi mluvím, další zesnuli.

MARIE: Máme ještě pětáctýřicet mladých lidí.

MARKÉTA: Ty už nikdo nechtěl, poslali nám je šupem zpátky. Ostatně, stárnou velmi rychle. Když je vrátíli, bylo jim pětadvacet, a za dva dny už je jim osmdesát. Nebudete tvrdit, že stárnou normálně.

MARIE: Ale král je pořád mladý.

MARKÉTA: Včera, a ještě dnes v noci. Uvidíte za chvíli.

STRÁŽ (*oblašuje*): Přichází Jeho Slovtutnost, králův lékař. Jeho Slovtutnost, Jeho Slovtutnost. *Vejde lékař velkými dveřmi vlevo, které se samy otvírají a zavírají. Vypadá jako astrolog a kat zároveň. Na hlavě má špičatý klobouk s hvězdičkami. Má červený oděv, kapuci sáhrnutou u krku, v ruce velký dalekohled.*

LÉKAŘ (*k Markétě*): Dobrý den, Výsosti, (*k Marii*) dobrý den, Výsosti. Prosím Vaše Výsosti, aby mi prominuly, že jsem se poněkud opozdil, přicházím rovnou z nemocnice, kde jsem musel provést několik chirurgických zákroků, pro vědu nesmírně důležitých.

MARIE: Ale krále operovat nebudete.

MARKÉTA: To by taky nemělo žádný smysl.

LÉKAŘ (*poblédne na Markétu a pak na Marii*): Nic by se tím nespravilo.

MARIE: Je něco nového, doktore? Možná, že se to zlepšilo, vidíte, že ano? Řekněte! Cožpak se to nemůže zlepšit?

LÉKAŘ: Je to situace typicky nezměnitelná.

MARIE: Nedáváte mi žádnou naději, vůbec žádnou. (*Podivá se na Markétu*) Ona si nepřeje, abych doufala, zakazuje mi to.

MARKÉTA: Zním mnoho lidí posedlých velikostí, ale vy si libujete v malosti. Takovou královnou svět ještě neviděl! Stydím se za vás. Ach božičku! Snad nebudete zas brečet.

LÉKAŘ: Nicméně vám přináším nové zprávy.

MARIE: Nové zprávy?

LÉKAŘ: Jenže ty nové zprávy nás jen utvrzují v tom, co už víme. Mars a Saturn se srazili.

MARKÉTA: To se dalo čekat.

LÉKAŘ: Obě planety vybuchly.

MARKÉTA: To je logické.

LÉKAŘ: Slunce ztratilo padesát až pětadesát procent své výhřevnosti.

MARKÉTA: To se rozumí samo sebou.

LÉKAŘ: Na severním pólu slunce padá sníh. Mléčná dráha vypadá jako sražená. Kometa se unavila, zestárla, svinula ocas a točí se dokolečka jako umírající pes.

MARIE: To není pravda, vy přeháníte. Ano, ano, přeháníte.

LÉKAŘ: Chcete se podívat dalekohledem?

MARKÉTA (*k lékařovi*): Není třeba. Věříme vám. Co dál?

LÉKAŘ: Ještě včera večer jsme měli jaro, ale dnes ráno o půltřetí náhle přestalo a máme listopad. Zato za hranicemi našeho státu vyrašila tráva a zazelenaly se stromy. Tam každá kráva rodí denně dvě telátka, jedno dopoledne, druhé odpoledne k páté hodině, ve čtvrt

na šest. U nás nařikají a umírají stromy, listí usychá a opadá. Země puká víc než jindy.

STRÁŽ (*oblašuje*): Královský meteorologický ústav hlásí špatné počasí.

MARIE: Slyším, jak puká země, ano slyším, jak praská, slyším ji, běda slyším.

LÉKAŘ: Blesky na nebi znehybněly, z mraků prší žáby, hrom burácí, ale není ho slyšet, protože onéměl. Pětadvacet občanů se vypařilo. Dvanáct jich přišlo o hlavu. Tentokrát bez mého zásahu.

MARKÉTA: Výmluvná znamení.

LÉKAŘ: Kromě toho...

MARKÉTA (*přerušuje ho*): Dost, stačí. Ta ostatní se v takových případech vždycky opakují. To je všeobecně známé.

STRÁŽ (*oblašuje*): Jeho Veličenstvo, král.

Hudba.

Pozor, Jeho Veličenstvo. Ať žije král!

Král vejde zadními dveřmi vpravo, Je bos. Julinka vejde za ním.

MARKÉTA: Kde zas poztrácel pantofle?

JULINKA: Tady jsou, sire.

MARKÉTA (*ke králi*): Jaký ošklivý zlozvyk chodit bos.

MARIE (*k Julince*): Obujte mu rychle pantofle, nebo se nachladí.

MARKÉTA: Nachladí, nenachladí, to je vedlejší. Zkrátka je to zlozvyk.

Zatímco Julinka obléká králi pantofle a Marie mu jde vstříc, hraje dál královská hudba.

LÉKAŘ (*pokorně se uklání, naslédlym hlasem*): Dovoľuji si popřát Vašemu Veličenstvu dobrý den a dobré zdraví.

MARKÉTA: Prázdna slova.

KRÁL (*k Marii, pak k Markétě*): Dobrý den, Marie, dobrý den, Markéto. Jak se daří? Mně nevalně. Nevím dobře, co mi je. Nějak mi zděvčevněly údy, těžko

se mi vstávalo, bolí mě nohy! Vezmu si jiné pantofle, tyhle mě tlačí. Asi jsem vyrostl. Špatně jsem spal. Půda praská, dobytek bučí, sirény ječí, jak má člověk v takovém rámusu spát? Budu to muset přece jen uvést do pořádku. Pokusím se. Au, bolí mě v kříži. (*K lékařovi*) Dobrý den, doktore. Není to houser? (*K ostatním*) Čekám jednoho cizího inženýra. Naši za nic nestojí. Všechno je jim fuk. Ostatně žádné nemáme. Proč zavřeli techniku? Ach, už vím, spadla do jámy. Proč stavět jiné, když se všechny propadnou do země? A ty mrakyl! Zakázal jsem mraky a déšť taky! Opakuji: Dostí deště. A cedí dál. Pitomý mrak! Člověk by řekl, že močí jak starý dědek. (*K Julince*) Co se na mě tak díváš? Jsi dnes nějak červená. Mám v ložnici plno pavučin. Jdí je vymést.

JULINKA: Vymetla jsem je všechny hned ráno, když Vaše Veličenstvo ještě spalo. Nevím, odkud se pořád berou, rostou jako houby po dešti.

LÉKAŘ (*k Markétě*): Vidíte, Veličenstvo, čím dál víc se to potvrzuje.

KRÁL (*k Marii*): Co je ti, má krasavice?

MARIE (*breptá*): Nevím... Nic... Nic mi není.

KRÁL: Máš kruhy pod očima. Plakala jsi? Proč?

MARIE: Kristepane!

KRÁL (*k Markétě*): Nikdo jí nesmí ubližovat! Proč říká „Kristepane“?

MARKÉTA: To je takové rčení (*K Julince*) Jdi vymést pavučiny.

KRÁL: Hoď sebou. Ty pavučiny jsou odporné. Člověk z nich má těžké sny.

MARKÉTA (*k Julince*): Na co čekáš? Neumíš už zametat?

JULINKA: Nemám pořádný smeták. Potřebovala bych nový, potřebovala bych dokonce dvanáct smetáků. (*Odejde*)

KRÁL: Proč se na mě všichni tak divně koukáte? Je

na mně něco abnormálního? Není přece už nic abnormální, protože z abnormálního se stalo normální, a tak se všechno pěkně urovnává.

MARIE (*běží ke králi*): Králi, vy kulháte!

KRÁL (*udělá tři kroky, lehce kulhá*): Já že kulhám? Vůbec nekulhám. Trochu kulhám.

MARIE: Je vám špatně, podepřu vás.

KRÁL: Není mi špatně. Proč by mi mělo být špatně? Trošičku snad. To nic není. Nepotřebuju, aby mě někdo podpíral. Nicméně mi dělá dobře, když mě podpíráš.

MARKÉTA (*jde ke králi*): Sire, musím vám něco oznámit.

MARIE: Ne, ne, mlčte.

MARKÉTA (*k Marii*): Vy mlčte!

MARIE (*ke králi*): Není pravda, co ona říká.

KRÁL: Co není pravda? Proč ten zoufalý výraz, Marie, co je ti?

MARKÉTA (*ke králi*): Sire, musím vám říci, že zemřete.

LÉKAŘ: Bohužel, je tomu tak, Veličenstvo.

KRÁL: Samozřejmě. Myslíte, že to nevím? Všichni to víme. Připomeňte mi to, až přijde čas. Máte zvláštní máni, Markéto, vykládat mi hned zrána nepříjemné věci.

MARKÉTA: Je už poledne.

KRÁL: Žádné poledne. Ach ano, už je poledne. To nevadí, pro mne je ráno. Ještě jsem nic nejedl. Ať mi přinesou snídaní. Po pravdě řečeno, nemám velký hlad. Doktore, musíte mi předepsat nějaké pilulky pro povzbuzení chuti a vzpružit mi játra. Mám potažený jazyk, že? (*Ukáže doktorovi jazyk*)

LÉKAŘ: Opravdu, Veličenstvo.

KRÁL: Asi mi tvrdnou játra. Včera jsem nic nepil a přesto mám v ústech ošklivý pach.

LÉKAŘ: Veličenstvo, královna Markéta mluvila pravdu. Zemřete.

KRÁL: Už zas? Vy mě ale otravujete! Umřu, ano umřu. Za čtyřicet, za padesát, za tři sta let. Později. Až budu chtít, až na to budu mít čas, až se rozhodnu. Zatím se věnujme záležitostem mého království. *(Jde po schodech k trůnu)* Au, aul Boli mě nohy, boli mě v kříži. Asi jsem se nachladil v tomhle špatně vytápěném paláci. Rozbitými okny táhne chlad a fičí vítr. Dali už na střechu nové tašky místo těch, co strhla vichřice? Nikdo nepracuje. Budu to muset udělat sám. Ale já mám jiné starosti. Na nikoho není spolehnout. *(K Marii, která se ho pokouší podepřít)* Ne, půjdu sám. *(Pomáhá si žezlem, opírá se o ně)* K čemu je žezlo dobré! *(S pomocí královny Marie se stěží posadí)* Není třeba, mohu sám. Uf, ufl Ten trůn je nějak tvrdý. Měli by ho vyčalounit. Jak se daří dnes ráno mému království?

MARKÉTA: Chceš říci zbytkům tvého království.

KRÁL: Jsou to pořád ještě krásné zbytky. A musíme se o ně starat, přivede nás to aspoň na jiné myšlenky. Ať přijdou ministři. *(Vejde Julinka)* Jděte mi pro ministry. Asi ještě spějí. Myslí si, že už tu není co dělat.

JULINKA: Odjeli na prázdniny. Ostatně nejsou daleko, protože království se zmrsklo a je teď docela mršávé. Jsou na druhém konci království, to jest pár kroků odtud, u potoka na kraji lesa. Loví tam ryby, aby obyvatelstvo mělo trochu masa.

KRÁL: Jdí pro ně.

JULINKA: Nepřijdou. Mají dovolenou. No, podívám se po nich. *(Jde k oknu a dívá se ven)*

KRÁL: To je ale nedisciplinovanost!

JULINKA: Spadli do potoka.

MARIE: Jdí je vylovit.

Julinka odejde.

KRÁL: Hned bych je vyměnil, kdybych měl dva jiné specialisty.

MARIE: Najdou se jiní.

LEKÁŘ: Jiné nenajdete, Veličenstvo.

MARKÉTA: Nenačnete, Béréngere.

KRÁL: A kde jsou všichni rozumní lidé?

MARKÉTA: Utekli, aby se na vás nemuseli dívat a nemuseli poslouchat vaše projevy.

MARIE: Až dorostou školní děti, vybereš si z nich ministry. Zatím mohou ministrovat ti dva, co spadli do potoka, jestli je Julinka vyloví.

LEKÁŘ: Ve škole jsou už jenom děti debilní, dědičně zatížené, mongoloidní a s vodnatelným mozkem.

KRÁL: Rasu nemáme nejlepší, to je pravda. Pokuste se, doktore, vyléčit ty děti, trochu je vylepšit. Ať se naučí aspoň první čtyři nebo pět písmen v abecedě. Dřív takové děti zabíjeli.

LEKÁŘ: Dnes by si to Vaše Veličenstvo nemohlo dovolit. Neměl byste pak žádné poddané.

KRÁL: Něco s tím sakra udělejte!

MARKÉTA: Už se nedá nic vylepšovat, doktor nemůže nikoho uzdravit, vy sám se už nemůžete uzdravit.

LEKÁŘ: Sire, už se nemůžete uzdravit.

KRÁL: Nejsem nemocný.

MARIE: Cítí se dobře. *(Ke králi)* Vid, že se cítíš dobře?

KRÁL: Sem tam nějaké píchání, ale to nic není. Ostatně lepší se to.

MARIE: Říká, že se to lepší, vidíte, vidíte.

KRÁL: Cítím se dokonce velmi dobře.

MARKÉTA: Zemřeš za půldruhé hodiny, zemřeš na konci tohoto představení.

KRÁL: Co říkáš, drahoušku? To je špatný vtíp.

MARKÉTA: Zemřeš na konci představení.

MARIE: Kristepane!

LEKÁŘ: Ano, Sire, zemřete. Zítř ráno už nebudete snídat. Ani dneska večeret. Kuchař zavřel plyn, sundal zástěru a na věčné časy uložil ubrusy a ubrusky do skříně.

MARIE: Ne tak rychle, ne tak tvrdě!

KRÁL: Kdy dal takové rozkazy bez mého svolení? Je mi dobře. Děláte si ze mne blázný, lžetel (K Markétě) Ty sis vždycky přála mou smrt. (K Marii) Ona si vždycky přála mou smrt. (K Markétě) Zemřu, až budu chtít, jsem král, rozhoduju já a nikdo jiný.

LÉKAŘ: Ztratil jste moc rozhodovat, Veličenstvo.

MARKÉTA: Nemůžeš zabránit ani tomu, abys nebyl nemocný.

KRÁL: Nejsem nemocný. (K Marii) Marie to taky říkal
A jsem pořád krásný.

MARKÉTA: A co bolesti?

KRÁL: Necítím žádné.

MARKÉTA: Jen se trochu pohni a uvidíš.

KRÁL (nadzvedne se): Aul... To mám vždycky, když si předem neřeknu, že mě nic nebolí. Copak mám čas si to vůbec říct? Ale teď na to budu myslet a uzdravím se. Král se vyléčí sám, jen kdyby nemusel tolik vládnout.

MARKÉTA: Stejně už nevládneš, sám to vidíš, ale nechceš si to přiznat. Nemáš už moc ani nad sebou, ani nad živly, ani nad námi.

MARIE: Nade mnou budeš mít vždycky moc.

MARKÉTA (k Marii): Ani nad vámi.

Vejde Julinka.

JULINKA: Ministry už nemohu vylovit. Potok se zřítíl do propasti i s ministry, vrbami a olšemi.

KRÁL: Rozumím. To je komplot. Chcete, abych abdikoval.

MARKÉTA: Bylo by to nejlepší. Abdikuj dobrovolně.

LÉKAŘ: Abdikujte, Sire, to bude lepší.

KRÁL: Já že mám abdikovat?

MARKÉTA: Ano. Abdikuj morálně i úředně.

LÉKAŘ: A fyzicky.

MARIE: Neposlouchej je.

KRÁL: Zbláznili se. Nebo jsou zrádci.

JULINKA: Sire, ubohý Sire.

MARIE (ke králi): Musíš je dát zatknout.

KRÁL (ke stráž): Stráž, zatkní je.

MARIE: Stráž, zatkní je. (Ke králi) To je ono. Rozkazuj!

KRÁL (ke stráž): Zatkní je všechny. Zavři je do věže. Do věže ne, ta je v rozvalinách. Odveď je, zamkni je do sklepa nebo do zapomněnky nebo do králikárny. Zatkní je, všechny je zatkní. Nařizují ti to.

MARIE (ke stráž): Zatkní je.

STRÁŽ (nehýbá se): Jménem jeho Veličenstva vás... vás zatýkám.

MARIE (ke stráž): Tak hni sebou.

KRÁL: Bude to?!

MARKÉTA: Vidíš, že už neudělá ani krok. Má dnu, je prolezlý revmatismem.

LÉKAŘ (ukazuje na stráž): Sire, armáda je ochromena. Neznámý virus se zahnížil v jejím mozku a sabotuje centra poslušnosti.

MARKÉTA (ke králi): Vidíš, králi, dokonce tvoje rozkazy ho ochromují.

MARIE (ke králi): Nevěř jí. Chce tě hypnotizovat. To je otázka vůle. Soustřeď se.

STRÁŽ: Jménem... krále... vás... vás... (Přestane mluvit s ústy otevřenými)

KRÁL: Co je ti? Mluv, pojď blíž! Zkameněl jsi?

MARIE (ke králi): Na nic se ho neptej. Nebav se s ním. Rozkazuj. Podříd ho své vůli.

LÉKAŘ: Vidíte, Veličenstvo, nemůže se pohnout, nemůže mluvit, zkameněl. Už vás neposlouchá. To je charakteristický symptom, z lékařského hlediska úplně jasný.

KRÁL: Uvidíme, jestli ještě mám nebo nemám moc.

MARIE (ke králi): Dokaž, že ji máš. Když chceš, můžeš všechno.

KRÁL: Dokážu, že chci, dokážu, že mohu.

MARIE: Nejdřív vstaň.

KRÁL: Vstávám. (*Vstává s velkou námahou a bolestivou grimasou*)

MARIE: Vidiš, jak je to lehké.

KRÁL: Vidíte, jak je to lehké. Jste taškáři, spiklenci, bolševici. (*Jde k Marii, která mu chce pomoci*) Ne, ne, půjdu sám... protože mohu jít docela sám. (*Upadne. Julinka běží k němu, aby ho zvedla*) Vstanu sám, vstanu sám. (*Opravdu vstane sám, ale s námahou*)

STRAŽ: Ať žije král!

Král znova upadne.

Král umírá.

MARIE: Ať žije král!

Král se těžce zvedne, pomáhá si žezlem.

STRAŽ: Ať žije král!

Král opět upadne.

Král umřel.

MARIE: Ať žije král! Ať žije král!

MARKÉTA: Jaká komedie!

Král s námahou vstává. Julinka, která odešla, se znovu objeví.

JULINKA: Ať žije král! (*Odejde*)

Král znovu upadne.

STRAŽ: Král umírá.

MARIE: Neumírá. Ať žije král. Povstaň! Ať žije král!

JULINKA (*objeví se a zase zmizí*): Ať žije král!

STRAŽ: Ať žije král!

Tuto scénu musí hrát herci jako tragické loutky.

MARIE: Vidíte, že se to lepší.

MARKÉTA: To je poslední ulehčení před smrtí, začátek konce, vidíte, doktore?

LÉKAŘ: Ovšem, poslední zlepšení, začátek konce.

KRÁL: Prostě jsem upadl. To se může stát každému.

To se stává. Kde mám korunu? (*Předtím mu upadla. Marie mu ji dává znovu na hlavu*) Špatné znamení.

MARIE: Nevěř tomu.

Králi vypadne z ruky žezlo.

KRÁL: Špatné znamení.

MARIE: Nevěř tomu. (*Podává mu žezlo*) Dobře ho drž. Zatni pěst!

STRAŽ: Ať... , ať žije... (*Odmění se*)

LÉKAŘ (*ke králi*): Veličenstvo...

MARKÉTA (*k lékaři, ukazujíc na Marii*): Musíme ji umlčet. Mluví páté přes deváté. Od této chvíle už nesmí promluvit bez našeho dovolení.

Marie znehybni.

(*K lékaři, ukazujíc na krále*) A teď mu to vysvětlete, aby už jednou pochopil.

LÉKAŘ (*ke králi*): Veličenstvo, po celá desetiletí, a dokonce ještě předevčírem vaše království vzkvétalo. Ale ve třech dnech jste prohrál všechny války, které jste předtím vyhrál. A ty, co jste prohrál, jste prohrál znova. Zatímco u nás shnila úroda a vaše země se změnila v poušť, v sousedních státech se pole a louky zazelenaly, ačkoliv tam byla poušť ještě minulý čtvrtek. Naše rakety padají, sotva vyletěly z odpalovací rampy.

KRÁL: Technická závada.

LÉKAŘ: Dříve nebyly.

MARKÉTA: Je konec úspěchů. Musíš si to uvědomit.

LÉKAŘ: A co bolesti, píchání...

KRÁL: Nikdy jsem nic nepocítil. Dnes poprvé.

LÉKAŘ: No právě. V tom je znamení. Přišlo to náhle, vidíte?

MARKÉTA: S tím jsi musel počítat.

LÉKAŘ: Přišlo to náhle, Sire. Jistě konstatujete, že nejste schopen poručit ani sám sobě. Buďte k sobě upřímný! Trochu odvahy!

KRÁL: Vstal jsem. Lžete. Sám jsem vstal.

LÉKAŘ: Je vám velmi zle a nedokážete se už znovu vzchopit.

MARKÉTA (*k lékaři*): Samozřejmě. To nebude dlouho trvat. (*Ke králi*) Můžeš vůbec ještě něco udělat? Můžeš dát rozkaz, který bude splněn? Můžeš něco změnit? Zkus to!

KRÁL: Zatím jsem neuplatnil celou sílu své vůle. Pouhá nedbalost. Ale teď to napravím a uvidíte, co dokážu. Stráží, přístup ke mně!

MARKÉTA: Nemůže. Může se podřídít ostatním, ale ne tobě. Stráží, udělej dva kroky!

Stráž postoupí o dva kroky.

Stráží, ustup!

Stráž ustoupí.

KRÁL: Necht' stráž zemře, ať jí spadne hlava!

Hlava stráže se nakloní poněkud doprava, pak doleva.

MARKÉTA: Nic. Jenom se kymácí, zrovna jako předtím.

KRÁL: Ať spadne hlava lékaři, ať mu okamžitě spadne! Hned!

MARKÉTA: Nikdy mu neseděla pevněji.

LÉKAŘ: Odpusťte, Sire, zahanbuje mě to.

KRÁL: Necht' spadne Markétina koruna, ať jí spadne koruna!

Místo toho spadne znovu koruna králi. Královna ji zvedne.

MARKÉTA: Já ti ji zas nasadím.

KRÁL: Děkuju. Co jsou to za čáry? Jak to, že unikáte mé moci? Nemyslete si, že to půjde takhle dál. Něco je v nepořádku, ale já na to přijdu. Asi něco zrezavělo v jemném mechanismu mé vůle.

MARKÉTA (*k Marii*): Můžeš zas mluvit. Dovolujeme ti to.

MARIE (*ke králi*): Řekni mi, abych něco vykonala, a já to udělám. Rozkaž mi. Sire, rozkazuj! Poslechnu tě.

MARKÉTA (*k lékaři*): Myslí si, že to, čemu říká lás-

ka, dokáže nemožné. Sentimentální pověra. Ale o to teď nejde. To už je za námi.

MARIE (*cová doprava a je teď u okna*): Rozkazuj, králi. Rozkazuj, má láska. Hleď, jak jsem krásná. A jak voním. Rozkaž, ať jdu k tobě, ať tě políbím.

KRÁL (*k Marii*): Pojď ke mně, polib mě.

Marie se nehýbe.

Slyšíš?

MARIE: Ano, slyším. Už jdu.

KRÁL: Pojď ke mně.

MARIE: Ráda bych. Hned. Hned. Ruce mi klesají.

KRÁL: Zatancuj mi.

Marie se nehýbe.

Tancuj! Tak se aspoň otoč, jdi k oknu, otevři je a zavři.

MARIE: Nemohu.

KRÁL: Asi máš strnutí šíje, určitě máš strnutí šíje.

Pojď ke mně!

MARIE: Ano, Sire.

KRÁL: Pojď ke mně a usmívej se!

MARIE: Ano, Sire!

KRÁL: Tak pojď!

MARIE: Zapomněla jsem chodit. Z ničeho nic jsem zapomněla chodit.

MARKÉTA (*k Marii*): Jdi k němu.

Marie jde směrem ke králi.

KRÁL: Vidíte, jde ke mně.

MARKÉTA: Ale na můj rozkaz! (*K Marii*) Zastav se! Zastav se!

MARIE: Odpusť, Veličenstvo, nemohu za to.

MARKÉTA (*ke králi*): Potřebuješ další důkazy?

KRÁL: Nařizují stromům, aby vyrostly z podlahy.

Pauza.

Nařizují, aby zmizela střecha.

Pauza.

Cože? Nic? Nařizují, aby přšlo.

Pauza. Pořád se nic neděje.

Nařizují, aby uhodil blesk.

Pauza.

Nařizují, aby na stromech vyrašily listy. *(Jde k oknu)*

Cože? Nic? Nařizují, aby Julinka přišla velkými dveřmi.

Julinka vejde malými dveřmi vzadu vpravo.

Těmhle ne, tady těmi. Odejdi těmhle dveřmi. *(Ukáže na velké dveře)*

Julinka odchází malými předními dveřmi vpravo.

Nařizují, abys zůstala.

Julinka odejde.

Nařizují, aby zatroubily polnice. Nařizují, aby zvonily zvony. Nařizují, aby na mou počest vypálili stojedena-dvacet ran z děla. *(Nastavuje dlaň k uchu)* Nic!...

Ach ano, něco slyším.

LÉKAŘ: To vám jenom hučí v uších, Veličenstvo.

MARKÉTA *(ke králi)*: Nech toho, zbytečně se zesměšňuješ.

MARIE *(ke králi)*: Moc se unavuješ, můj králi. Nezoufej. Celý ses zapotil. Odpočiň si trochu. Za chvíli začneme znovu. Za hodinu se nám to podaří.

MARKÉTA *(ke králi)*: Za hodinu dvacet pět minut zemřeš.

LÉKAŘ: Ano, Sire! Za hodinu dvacet čtyři minuty a padesát vteřin.

KRÁL *(k Marii)*: Marie!

MARKÉTA: Za hodinu dvacet čtyři minuty a jedenačtyřicet vteřin. *(Ke králi)* Připrav se.

MARIE: Nedej se!

MARKÉTA *(k Marii)*: Už se nepokoušej ho rozptylovat. Nevztahuj k němu paže. Je už na srázu a ty ho nemůžeš zdržet. Program bude splněn do posledního puntíku!

STRÁŽ *(oblašuje)*: Ceremonie začíná!

Na jevišti je ruch. Všichni zaujmají postavení jako při ceremonii. Král je na trůně, Marie po jeho boku.

KRÁL: Ať se čas vrátí nazpátek!

MARIE: O dvacet let zpátky.

KRÁL: Ať je minulý týden!

MARIE: Ať je včera večer. Čase, vrať se zpátky, vrať se zpátky, zastav se!

MARKÉTA: Není už žádný čas. Rozplynul se mu v dlaních.

LÉKAŘ *(k Markétě, když se podíval vzhůru dalekohledem)*: Díváme-li se dalekohledem, který proniká zdmi a střechami, vidíme na nebi v místě královské konstelace prázdno. Ve vesmírném rejstříku je Jeho Veličenstvo zapsáno jako zesnulé.

STRÁŽ: Král zemřel, ať žije král.

MARKÉTA *(ke strážci)*: Kdybys radši mlčel, hlupáku.

LÉKAŘ: Je opravdu víc mrtvý než živý.

KRÁL: Ne, nechci umřít. Prosim vás, nenechte mě umřít. Buďte tak laskaví a nenechte mě umřít. Nechci.

MARIE: Jak mu dát sílu, aby mohl odolávat? Vždyť já sama ochabuji! Nevěří mi už, věří jenom jim. *(Ke králi)* Musíš doufat, musíš pořád doufat.

MARKÉTA *(k Marii)*: Nepleť ho. Vždyť mu jen ubližuješ.

KRÁL: Nechci a nechci.

LÉKAŘ: Krizi jsme předvíдали. Je naprosto normální. Právě začala první obranná reakce.

MARKÉTA *(k Marii)*: Krize pomine.

STRÁŽ *(oblašuje)*: Král pomine.

LÉKAŘ: Budeme pro vás truchlit, Veličenstvo! Svět se to dozví, nemějte obavy.

KRÁL: Nechci zemřít.

MARIE: Kristepane! On naráz zešedivěl! *Skutečně, králi zbělely vlasy.*

Na čele a na obličej se mu hromadí vrásky! Zestárl najednou o čtrnáct století!

LÉKAŘ: Jak rychle vyšel z módy!

KRÁL: Králové by měli být nesmrtelní.

MARKÉTA: Jsou dočasně nesmrtelní.

KRÁL: Slíbili mi, že umřu, až se sám rozhodnu.

MARKÉTA: Mysleli si, že se rozhodneš dřív. Musíš se přinutit, musíš se rozhodnout násilím, stejně sis násilí oblíbil.

KRÁL: Oklamali jste mě. Měli jste mě upozornit, oklamali jste mě.

MARKÉTA: Upozorňovali jsme tě.

KRÁL: Tys mě upozornila příliš brzo a teď zas příliš pozdě. Nechci umřít... Nechtěl bych. Zachraňte mě, když já sám se zachránit nemohu.

MARKÉTA: Jestli tě to překvapilo, je to tvoje chyba, měl ses připravit, mělš na to myslet od samého začátku, pět minut každý den. Pět minut denně to není moc. Později deset minut, pak čtvrt hodiny, pak půl hodiny. Tak si člověk pomalu přivykne.

KRÁL: Vždyť já na to myslel.

MARKÉTA: Ale nikdy vážně, nikdy opravdově, nikdy na sto procent.

MARIE: On přece žil.

MARKÉTA: Až příliš. *(Ke králi)* Všechny tvoje myšlenky měly permanentně vycházet z představy smrti.

LÉKAŘ: Nikdy nic nepředvídal, žil ze dne na den, jako každý obyčejný člověk.

MARKÉTA: Vymýšlel sis odklady. Ve dvaceti letech sis řekl, že s tím zacvičováním počkáš do čtyřiceti. Ve čtyřiceti...

KRÁL: Byl jsem tak zdravý, tak mladý!

MARKÉTA: Ve čtyřiceti sis umínil, že počkáš do padesáti. V padesáti...

KRÁL: Byl jsem plný života, ach jak jsem byl plný života!

MARKÉTA: V padesátce chtělš čekat na šedesátku.

Pak jsi měl šedesát, devadesát, sto dvacet, dvě stě, čtyři sta let a přípravu jsi odkládal ze století do století.

KRÁL: Právě jsem chtěl začít. Potřeboval bych na to aspoň jedno století.

LÉKAŘ: Zbývá vám sotva hodina, Sire. Je nutné vykonat všecko za hodinu.

MARIE: To není možné, to nestačí, musíte mu dát čas.

MARKÉTA: A to právě nejde. Ale hodina mu docela postačí.

LÉKAŘ: Dobře využitá hodina má větší cenu než několik století promarněného času. Stačí pět minut, stačí deset svědomitě prožitých vteřin. A on má celou hodinu, šedesát minut, tři tisíce šest set vteřin. Má štěstí.

MARKÉTA: Žil sis jako tulák.

MARIE: My jsme vládli, on pracoval.

STRÁŽ: Jako Herkules.

MARKÉTA: Jako diletant. Ničemu se pořádně nenaučil. Do všeho jen fušoval.

Vejde Julinka.

JULINKA: Chudinka Veličenstvo, chodil za školu, ulejal se.

KRÁL: Připadám si jako herec, který v den premiéry nezná svou roli a v paměti má díry. Jako řečník, kterého vystřelí na tribunu a který nezná ani první slovo své řeči, ani ty, ke kterým má mluvit. Ale já nechci znát své obecenstvo, nechci je znát, nemám, co bych mu řekl.

STRÁŽ *(oblašuje)*: Král neví, co by řekl.

MARKÉTA: Jeho nevědomost volá do nebe.

KRÁL: Připadám si jako školák, který jde ke zkoušce bez přípravy.

MARKÉTA: Neboj se, zkoušku uděláš. Reparáty se nepovolují.

LÉKAŘ: Vy v tom nic nezmůžete, Veličenstvo. A my taky ne. Jsme jen lékaři a medicína zázraky nedělá.

KRÁL: A co lid? Ví to? Oznamili jste mu to? Chci, aby celý svět věděl, že král zemře. (*Rití se k oknu, kulhá trochu víc, otvírá je s velkou námahou*) Dobří lidé, slyšte! Váš král zemře.

MARKÉTA (*k lékaři*): Není třeba, aby ho slyšeli. Nechte ho křičet!

KRÁL: Nedotýkejte se krále! Chci, aby celý svět věděl, že zemřu. (*Křičí*)

LÉKAŘ: To je skandál.

KRÁL: Národe, musím zemřít.

MARKÉTA: To už není král, řve jako podříznutý vepř.

MARIE: Je to jenom král, je to jenom člověk.

LÉKAŘ: Veličenstvo, vzpomeňte si na smrt Ludvíka XIV., Filipa II., Karla V., který spal dvacet let ve své rakvi. Vaše Veličenstvo musí zemřít důstojně, to je naše povinnost.

KRÁL: Zemřít důstojně? (*Do okna*) Pomoc! Pomoc! Váš král zemře.

MARIE: Chudáčku králi!

JULINKA: Ten křik vám nepomůže

V dálce je slyšet slabou ozvěnu: Král zemře.

KRÁL: Slyšíte?

MARIE: Slyším, slyším.

KRÁL: Odpovídají mi, třeba mě zachrání.

JULINKA: Nikdo tam není.

Je slyšet ozvěnu: Pomoc!

LÉKAŘ: To je pouze opožděná ozvěna.

MARKÉTA: Normální zpoždění v tomhle království, kde všechno funguje nenormálně.

KRÁL (*odstupuje od okna*): To není možné. (*Vrací se k oknu*) Mám strach. To není možné.

MARKÉTA: Myslí si, že je první, kdo umírá.

MARIE: Každý umírající umírá první.

MARKÉTA: Je trapný.

JULINKA: Pláče jako my, prostí lidé.

MARKÉTA: Je banální. Doufala jsem, že bude hovořit

vznešeně. (*K lékaři*) Uděláte zápis do kroniky. Vložte mu do úst krásné výroky jiných králů. Bude-li třeba, nějaké vymyslíme.

LÉKAŘ: Přisoudíme mu vzletné sentence. (*K Markétě*) Postaráme se o jeho legendu. (*Ke králi*) Postaráme se o vaši legendu, Veličenstvo.

KRÁL (*do okna*): Lide, pomoz mi! Lide, pomoz mi!

MARKÉTA: Najednou se dovolává lidu. Přestaň! Zbytečně se unavuješ.

KRÁL (*do okna*): Kdo mi dá svůj život? Kdo chce dát svůj život králi, svému dobrému králi, svému ubohému králi?

MARKÉTA: Jak se znemožňuje!

MARIE: Ať vyzkouší všechny možnosti, i když jsou dost nepravděpodobné!

JULINKA: Vždyť v našem království už málem není života. (*Odejde*)

MARKÉTA: Ale jsou tu špióni.

LÉKAŘ: A na hranicích nastavuje uši nepřítel.

MARKÉTA: Ten jeho strach nás zhanobí.

LÉKAŘ: Nebojte se, ozvěna už oněměla. Ať si křičí, jeho hlas nedolehne dál, než k bráně.

MARKÉTA (*zatím co král sténá a nařiká*): Bučí.

LÉKAŘ: Kromě nás ho nikdo neslyší. Ani on sám sebe neslyší.

KRÁL (*se obrátí, udělá několik kroků doprostřed scény*): Je mi zima, bojím se, pláču.

MARIE: Tuhnou mu ruce a nohy.

LÉKAŘ: Je prolezlý revmatismem. (*K Markétě*) Mám ho uklidnit injekcí?

Julinka přiveze pojízdné křeslo, jehož opěradlo je vyzdobeno korunou a královskými znaky.

KRÁL: Nechci injekci.

MARIE: Jen žádnou injekci!

KRÁL: Znam tyhle injekce. Sám jsem je taky dával pít. (*K Julince*) Kdo vám poručil, abyste sem při-

vezla to křeslo? Chci se procházet, chci na čerstvých vzduchu.

Julinka nechá křeslo vpravo a odejde.

MARKĚTA: Sedni si do křesla, nebo upadneš.

Král opravdu zavrávorá.

KRÁL: Nesednu si, budu stát.

JULINKA (*se vrací s příkrývkou*): Bylo by vám líp, Sire, kdybyste se přikryl dekou a vzal si zahřívací láhev. (*Odejde*)

KRÁL: Nechci deku, nechci zahřívací láhev, chci rvát, chci výt. (*Vyje*)

STRAŽ (*obklašuje*): Jeho Veličenstvo vyjel

LÉKAŘ (*k Markétě*): Dlouho výt nebude. Znam tyhle záchvaty. Unaví se a pak nás bude poslouchat.

Julinka přináší teplý kabát a zahřívací láhev.

KRÁL (*k Julince*): Zakazuji vám...

MARKĚTA: Sedni si, hned si sedni!

KRÁL: Ani mě nenapadne! (*Chce vystoupit po schodech k trůnu, ale nepodaří se mu to. Nicméně si sedne, zbroutí se do trůnu královny vlevo*) Co to je? Padám proti své vůli.

Julinka odnese pokrývku a zahřívací láhev do pojízdného křesla.

MARKĚTA (*k Julince*): Vezmi mu žezlo, je moc těžké.

KRÁL (*k Julince, která jde k němu s čepičkou*): Nechci čepičku.

Julinka mu ji nasadí.

JULINKA: Je jako koruna, jenže lehčí.

KRÁL: Nech mi žezlo -

MARKĚTA: Nemáš sílu, neudržíš je.

KRÁL: Chci je mít.

MARIE (*k Julince*): Nech mu je, když si to přeje.

Julinka se podívá na královnu Markétu tázavým pohledem.

MARKĚTA: Koneckonců nevaď, nechte mu je.

Julinka vrátí žezlo králi.

KRÁL: Snad to není ani pravda. Řekněte mi, že to není pravda, že je to zlý sen. (*Ostatní mlčí*) Možná, že je naděje jedna ku deseti, jedna ku tisíci. (*Ostatní mlčí, král vzlyká*) Já jsem často vyhrával v loterii.

LÉKAŘ: Veličenstvo!

KRÁL: Už vás nebudu poslouchat, hrozně se bojím. (*Vzlyká, sténá*)

MARKĚTA: Musíš nás poslouchat, Sire.

KRÁL: Nechci slyšet vaše slova. Nahánějí mi strach. (*K Marii, která se chvěla k němu přiblížit*) Nepřibližuj se ke mně. Tvůj soucit mě děsí.

MARIE: Je jako malé dítě. Je z něho zase robátko.

MARKĚTA: Pěkné robátko, vousaté, vráscité, oškřivé.

KRÁL: Mluvte na mne, pojďte všichni ke mně a mluvte na mne. Pomozte mi, podepřete mě. Vlastně ne, raději vám uteču. (*Těžce se zvedne a sedne si na malý trůn vpravo*)

JULINKA: Vždyť ho už nohy nenesou.

KRÁL: Taky rukama těžko hýbám. Tak to začíná? Ne, nel. Proč jsem se narodil, když nemohu žít věčně? Proklínám své rodiče! Vystřelili si ze mě. Život mi uběhl, že jsem neměl čas ani si vydechnout. Před pěti minutami jsem se narodil, před třemi minutami jsem se oženil a před dvěma a půl minutami nastoupil na trůn.

MARKĚTA: Už na něm sedíš dvěštosmdesát pět let a tři měsíce.

KRÁL: Neměl jsem čas poznat život.

MARKĚTA (*k lékaři*): Nikdy se o to nepokusil.

MARIE: Byla to jen krátká procházka rozkvetlou alejí, nesplněný slib, nedokončený úsměv.

MARKĚTA (*k lékaři, pokračuje*): Nejslavnější vědci a teologové mu to mohli vysvětlit, v knihách se o tom mohl dovědět, ale ty on nikdy nečetl.

KRÁL: Neměl jsem čas.

MARKÉTA (*ke králi*): Říkával jsi, že jsi pánem svého času.

KRÁL: Neměl jsem čas, neměl jsem čas, neměl jsem čas!

MARKÉTA (*k lékaři*): Mele pořád jedno a totéž!

LÉKAŘ: Lepší se to. Nařiká, pláče, ale přece jen začíná uvažovat. Stěžuje si, protestuje a to je začátek rezignace.

KRÁL: Nikdy se nesmírím s osudem.

LÉKAŘ: Říká nesmírím se, ale to je právě důkaz, že se smíří. Pochybuje, uvažuje, přemýšlí.

MARKÉTA: Konečně!

LÉKAŘ: Veličenstvo, stoosmdesátkrát jste vedl válku. V čele svých armád jste se zúčastnil dvou tisíc bitev. Nejdřív na bílém koni s červenobílým chocholem, potom, když jste armádu zmodernizoval, stál jste vzpřímený na tanku nebo na křídle stíhacího letounu. A nikdy jste neměl strach.

MARIE: Byl to hrdina.

LÉKAŘ: Tisíckrát jste o vlások unikl smrti.

KRÁL: Cítil jsem, že není pro mne.

MARIE: Byl jsi hrdina, slyšíš? Vzpomeň si.

MARKÉTA: Zde přítomným doktorem a katem jsi dal zavraždit...

KRÁL: Popravit, nikoliv zavraždit.

LÉKAŘ (*k Markétě*): Popravit, Veličenstvo, nikoliv zavraždit. Byl jsem pouhým nástrojem a chápal jsem to spíš jako akt milosrdenství. Ostatně toho lituji. Pro mě.

MARKÉTA (*ke králi*): Říkám: dal jsi zavraždit mé rodiče, své bratry, naše bratrance a vzdálené příbuzné, jejich rodiny, jejich přátele a jejich dobytek. Dal jsi vypálit jejich statky.

LÉKAŘ: Jeho Veličenstvo říkalo, že by jednou stejně zemřeli.

KRÁL: Vyžadoval to zájem státu.

MARKÉTA: Však ty taky umíráš, protože to žádá zájem státu.

KRÁL: Ale stát jsem já.

MARIE: Byl nejvyšším zákonem.

KRÁL: Už nejsem zákon.

LÉKAŘ: Připouští to. Čím dál tím lhp.

MARKÉTA: To nám celou věc usnadní.

KRÁL (*nařikavě*): Už nejsem nejvyšším zákonem, už nestojím nad zákony.

STRÁŽ (*oblašuje*): Král už není nejvyšším zákonem.

JULINKA: Král už nestojí nad zákony, chudáček stará. Je jako my. Jako by to byl můj dědeček.

MARIE: Můj ubohý chlapeček.

KRÁL: Ano, chlapeček! Chlapeček! Začínám znovu žít. (*K Marii*) Chci být miminko. Budeš mou matkou. Schovám se ti pod sukni a nenajdou mě. Neumím číst, neumím psát, neumím počítat. Zaveďte mě do školy. Kolik je dvě a dvě?

JULINKA: Dvě a dvě jsou čtyři.

MARKÉTA (*ke králi*): Víš to dobře.

KRÁL: To ona mi napověděla... Bohužel, šidit se nedá. Škoda, škoda, tolik lidí se rodí v této chvíli, bezpočet porodů na celém světě.

MARKÉTA. Ale ne v naší zemi.

LÉKAŘ: Porodnost klesla na nulu.

JULINKA: Ani salát neroste, ani travička neraší.

MARKÉTA (*ke králi*): Hotová poušť - kvůli tobě.

MARIE: Netrapte ho!

JULINKA: Možná, že všechno zas poroste.

MARKÉTA. Až on tu nebude. Bez něho.

KRÁL: Beze mne, beze mne. Lidé se budou smát, budou se cpát, budou tančit na mém hrobě, jako bych nikdy neexistoval. Ne, ne! Chci, abyste na mě vzpomínali, abyste plakali, abyste byli zoufalí. Chci být na věky ve všech učebnicích dějepisu, chci, aby všichni znali můj život zpaměti, aby školáci a učenci studovali jenom

mne, mou vládu, mé hrdinské činy. Ať spálí všechny ostatní knihy, zničí všechny sochy a na všechna náměstí postaví mou sochu. Můj obraz ať visí na všech ministerstvech, úřadech, prefekturách, školách a nemocnicích. Moje jméno ať dávají všem lodím, všem automobilům, parním válcům a všem letadlům. Necht upadnou v zapomenutí všichni ostatní králové, válečníci, básníci, tenoři, filosofové a ve vědomí všech lidí ať zůstanu jenom já, Bérenger I. Ať se děti učí číst hláskováním mého jména: Bé - Bé - Bérenger. Ať jsem na ikonách a na miliónech křížů ve všech kostelích. Ať se slouží za mě mše, ať se stanu hostií! Ať všechna osvětlená okna mají tvar a barvu mých očí a řeky ať kreslí v krajině profil mého obličeje. Ať se lidstvo ke mně modlí a věčně mě vzývá.

MARIE: Třeba se vrátíš.

KRÁL: Možná, že se vrátím. Chci, aby mé tělo zůstalo na trůně neporušené, ať mi přinášejí jídla, hudebníci ať mi vyhrávají a panny ať mi padají k vychladlým nohám.

Během celé této tirády král stojí.

JULINKA (*k Markétě*): To je delirium, Vaše Veličenstvo.

STRAŽ (*oblašuje*): Král je v deliriu.

MARKÉTA: Ještě ne. Ještě má moc rozumu. Moc a málo zároveň.

LÉKAŘ (*ke králi*): Veličenstvo, jestli si přejete, nabalzamujeme vaše tělo a zachováme je.

JULINKA: Dokud to jen půjde.

KRÁL: Hrůza. Nechci, aby ze mne byla nabalzamovaná mrtvola! Nechci, aby mě spálili, aby mě pohřbili do země, nechci, aby mě pohodili supům a šelmám. Chci, aby mě chovali v teplé, svěží, něžné a pevné náruči.

JULINKA: On už neví co chce.

MARKÉTA: My už to rozhodneme za něho. (*K Marii*)
Ať nám tu neodmlíte.

Julinka pláče.

A vy taky. Jste obě stejné.

KRÁL: Jak dlouho budou na mě vzpomínat, jestli si vůbec vzpomenou? Ať vzpomínají do skonání věků. A potom ještě dvacet tisíc let, dvě stě padesát miliard let . . . Zapomenou dřív. Znáám je. Všichni jsou egoisti, všichni! Myslí jenom na svůj život, na svou kůži. Na mně jim nezáležel! Nedá se nic dělat. Co se má stát, stane se a co má skončit, už vlastně skončilo.

MARKÉTA: Všecko je minulost.

JULINKA: Dneska je už včera.

MARIE: Králi, drahoušku, není minulost ani budoucnost. Řekni si to, je jenom přítomnost, všechno je přítomné, buď taky přítomný.

KRÁL: Běda! Jsem přítomný jen v minulosti.

MARKÉTA: Správně, Bérengere, prohlédni konečně.

MARIE: Ano, prohlédni, drahoušku, můj králi. Netrap se už. Život, smrt, to jsou jen slova, zapomeň na ně. Jsi přece tady, žiješ. Život je tak zvláštní. Div se, žasní, poddej se věčnému kouzlu života, jen tak budeš sám věčný! Vylom mříže vězení, zboř jeho stěny, uteč definicím, zbav se chorobných představ. A budeš zas volně dýchat.

LÉKAŘ: Dusí se.

MARKÉTA. Strach mu zastřel obzor.

MARIE: Poddej se radosti, poddej se světlu, poddej se okouzlení. Zaplaví tě a pronikne ti masem a kostmi jako nádherný světelný proud. Ale jen když budeš chtít.

JULINKA: Jistě by chtěl.

MARIE (*sepne ruce, prosebně*): Vzpomeň si, prosím tě, vzpomeň si na ono červnové ráno, kdy jsme byli spolu na břehu moře. Byl jsi tak šťastný, obličej ti zářil radostí. Říkal jsi, že ta radost nikdy nepomine, že je nevyčerpatelná. Ta oslnivá zář byla v tobě. A když tam byla tehdy, je tam i teď. Stačí ji najít. Hledej ji v sobě.

KRÁL: Nerozumím.

MARIE: Ty už nerozumíš sám sobě.

MARKÉTA: Nikdy si nerozuměl.

MARIE: Vzchop se!

KRÁL: Jak? Co mám dělat? Nemůžete mi pomoci nebo spíš nechcete. Já sám si pomoci nemohu. Ó, slunce, pomoz mi, zažeň tmou a noc. Osvětli všechny hroby, vnikni do všech temných koutů, vnikni do mne. Nohy mi začínají chladnout, zahřej mě, pronikni mi pod kůži, do očí. Rozžehni v nich hasnoucí světlo, ať vidím, ať vidím! Zdalipak mě lituješ slunce? Slunko, dobré sluníčko, chraň mě. A je-li třeba malé oběti, vysuš a zabij celý svět. Ať všichni zemrou, abych já mohl žít věčně, třeba sám a na poušti bez hranic. Však já si na samotu zvyknul. Budu si vzpomínat na lidi, budu je upřímně oplakávat. Je lepší oplakávat druhé než být sám oplakáván. Světlo, přijď mi na pomoc!

LÉKAŘ (k Marii): Vy jste měla na mysli jiné světlo. Nepochopil vás. Nemůže ani, ubohý mozek.

MARKÉTA: Zbytečně se namáháte. Tohle není správná cesta.

KRÁL: Chci žít třeba s šílenou bolestí zubů, a i kdyby trvala celá staletí. Bohužel, co má skončit, už vlastně skončilo.

LÉKAŘ: Nač tedy čekáte, Sire?

MARKÉTA: Ta jeho tiráda nebere konce. (*Ukáže na Marii a Julinku*) A ty dvě plačky se mu lepí na paty, připoutávají ho k životu, zdržují ho.

KRÁL: Vůbec ne, ještě se tu dost nepláče, ještě mě tu dost nelitují, dost se o mne nestrachují. (*K Markétě*) Nebraňte jim, aby plakaly, aby řvaly, aby litovaly svého krále, mladého krále, ubohého krále, starého krále. Mně osobně je jich líto, když si pomyslím, že už mě nevidí, že budou samy samotinké na světě! Co si beze mne počnete? Vidíte, já myslím na druhé, já myslím na všechny. Vstupte do mě, vy všichni,

vejděte do mé kůže! Umírám, slyšíte, umírám, nevím už jak bych to řekl, mluvím už jako literát.

MARKÉTA: To nám ještě chybělo!

LÉKAŘ: Jeho slova si nezasluhují, aby byla zaznamenána. Nic nového.

KRÁL: Všichni jste mi cizí a já myslel, že jsem uprostřed rodiny. Mám strach, potápím se, propadám se, já už nic nevím, já jsem nežil. Umírám.

MARKÉTA: Opravdu, literatura.

LÉKAŘ: Člověk ji dělá do poslední chvíle. Dokud žije, všecko je mu zámlinkou k literatuře.

MARIE: Kdyby ho aspoň posílila!

STRÁŽ (*bláši*): Literatura posiluje krále, trošinku.

KRÁL: Ne, ne, vůbec mě neposiluje, naplňuje mě, vyprazdňuje mě. Och, och, och! Och, och! (*Naríká. Pak, aniž deklamuje, úpi*) Vy všichni, vy nesčetní, co jste zemřeli přede mnou, pomozte mi. Rekněte mi, jak se vám to podařilo smířit se se smrtí a zemřít? Poučte mě, aby mě váš příklad uklidnil, abych se mohl opít o vaše bratrské rámě jako o berle. Pomozte mi překročit práh té brány, který jste vy překročili, vraťte se na chvíli zpátky. Vy, co jste se báli a nechtěli odejít, kdo vám pomáhal? Kdo vás postrkoval? Měli jste strach až do konce? A vy silní a stateční, kteří jste umírali lhostejně a vyrovnaně, naučte mě lhostejnosti, naučte mě vyrovnanosti, naučte mě odevzdanosti. *Následující repliky musí být prosloveny a brány jako obřad, slavnostně, skoro jako litaniový zpěv. Herci přitom dělají obřadní pohyby, poklekají, vztahují paže atd.*

JULINKA: Volám vás, sochy a obrazy, anděle a ďábly, volám vás duše předků, stíny a vzpomínky! . . .

MARIE: Naučte ho vyrovnanosti.

STRÁŽ: Naučte ho lhostejnosti.

LÉKAŘ: Naučte ho rezignaci.

MARKÉTA: Dejte mu zdravý rozum, ať se konečně uklidní.
KRÁL: Ó sebevrazi, poraďte mi, co dělat, aby si člověk zhnusil život. Naučte mě omrzelosti. Jaká je na to droga?
LÉKAŘ: Mohu předepsat meprobat.
MARKÉTA: Vyzvrátil by ho.
JULINKA: Volám vás, vzpomínky...
MARIE: Vzpomínky vzpomínek...
STRAŽ: Volám předky našich dávných předků a jejich prapředky.
MARIE: Mraky a rosu...
JULINKA: Potoky a potůčky...
MARIE: Svaté a svěťice, učence a blázny. Pomozte mu, když já mu pomoci nemohu.
JULINKA: Pomozte králi.
MARIE: Pomozte mu všichni, snažně vás prosím! Vyžeňte démona smrti.
JULINKA: Démone odejdi! Jsi-li ze skal, vrať se do skal.
STRAŽ: Jsi-li z hor, jdi do hor.
JULINKA: Jsi-li z větru, vrať se do větru.
STRAŽ: Jsi-li z moře, jdi do moře...!
MARKÉTA: Přestaňte s tou litaní v nylonovém věkul
Král se musí podrobit, musí udělat první ústupek a pak půjde všechno hladce.
KRÁL: Vy, kteří jste šťastně umírali, povězte mi, kdo vyvolal na vaší tváři úsměv, jaké poslední světlo vás rozzářilo?
MARIE: Miliardy nebožtíků, pomozte mu!
KRÁL: Miliardy mrtvých jen zmnohonásobují mou úzkost.
MARKÉTA: Hlavně všichni mrtví, které jsi dal po pravít.
KRÁL: Ti jsou mi lhostejní, když umírám já. Kolik světů ve mně zhasíná!

MARKÉTA: Život je vlastně exil.
KRÁL: Já vím, já vím.
LÉKAŘ: Celkem vzato, Sire, vrátíte se tam, kde jste byl, než jste se narodil.
MARIE: Neboj se, vrátíš se do své vlasti. Jistě si na ni pamatuješ, i když jen matně a neurčitě.
KRÁL: Mně je ve vyhnanství dobře. Já jsem se vystěhoval natrvalo. Nechci se nikam vracet. Tenhle svět znám, ale onen svět jsem zapomněl.
MARKÉTA: Vzpomeň si, namáhej se trochu!
KRÁL: Nic nevidím, nic nevidím.
MARKÉTA: Jen si vzpomeň, no tak, uvažuj! Mysli přece, nikdy jsi nemyslel.
MARIE: Připomeň si zapomenutou tvář toho druhého, ztraceného světa.
JULINKA: Jeho hory, údolí a pláně...
MARIE: Připomeňte mu své jméno.
KRÁL: Nevzpomínám si na onu vlast.
JULINKA: Nevzpomíná si na onu vlast.
LÉKAŘ: Nemůže, je příliš zesláblý.
KRÁL: Nestýská se mi po ní, ani trošinku.
MARKÉTA (*k lékařovi*): Lituje pouze tohoto světa.
MARIE: Ožijte dávné vzpomínky, vyvstaňte dávné obrazy!
KRÁL: I nejmenší mravenček se brání, když mu hrozí smrt, když je náhle vytržen ze svého světa. Také v něm zhasíná celý vesmír. Ne, umírat je nepřirozené, když člověk nechce. Já chci žít.
JULINKA: Chce pořád žít, nic jiného nezná.
MARKÉTA: Je třeba, aby se přestal rozhlížet kolem sebe, aby se přestal rozptylovat. Musí se pohroužit do sebe. (*Ke králi*) Nemluv, mlč, jdi do sebe. Zavři oči, nedívej se, udělá ti to dobře.
KRÁL: O takové dobro nestojím.
LÉKAŘ (*k Markétě*): Nejsme ještě tak daleko. V této

chvíli ještě nemůže. Vaše Veličenstvo ho musí, toť se ví, postrkovat, ale zatím ne tak prudce.

MARKÉTA: Nebude to snadné, naštěstí jsme trpěliví.
LÉKAŘ: Jsme si jisti výsledkem.

KRÁL: Doktore, doktore, už začala agónie? ... Ne, mylíte se ... Ještě nezačala ... ještě ne. (*Slabý ulehčující povzdech*) Já žiju! Já žiju! Vidím tady ty stěny, tenhle nábytek, dívám se, jak vy se na mě díváte, slyším vaše hlasy. Vidím, slyším, vidím, slyším. Fanfáry!
Je slyšet jakési slabé fanfáry. Král jde.

STRÁŽ: Král kráčí, ať žije král.

Král upadne.

JULINKA: Upadl.

STRÁŽ: Král padá, král umírá.

Král vstává.

STRÁŽ: Král vstává, ať žije král.

MARIE: Vidíte, vstává.

STRÁŽ: Ať žije král!

Král padá.

Král umírá!

MARIE: Vstává.

Opravdu vstává.

Žije.

STRÁŽ: Ať žije král!

Král zamíří ke svému trůnu.

JULINKA: Chce si sednout na trůn.

MARIE: Král zase vládne! Král vládnul!

LÉKAŘ: A teď začíná delirium.

MARIE (*ke králi, který vrávorá a pokouší se vystoupit po stupních trůnu*): Nepovoluj, jdi. (*K Julince, která chce králi pomoci*) Nech ho, půjde sám, může jít sám.
Králi se nepodaří vystoupit po stupních trůnu.

KRÁL: Mám přece nohy.

MARIE: Jdi dál.

MARKÉTA: Zbývá nám dvaatřicet minut třicet vteřin.

KRÁL: Vstávám.

LÉKAŘ (*k Markétě*): To je předposlední vypětí.

Král padne do křesla na kolečkách, které mu Julinka pohotově přistrčí. Postupně přinese pokrývku a přikryje ho, pak termofór.

KRÁL (*neustále opakuje*): Vstávám.

MARIE: Zadýchal ses, unavil ses, odpočiň si.

MARKÉTA (*k Marii*): Nelži. Tím mu nepomůžeš.

KRÁL (*v křesle*): Měl jsem rád Mozartovu hudbu.

MARKÉTA: Zapomeň na ni.

KRÁL (*k Julince*): Zašilas mi kalhoty? Myslíš, že už to nestojí za to? V purpurovém plášti jsem měl díru. Zalátalas ji? Přišilas mi utržené knoflíky k pyžamu? Dalas mi podrazit střevíce?

JULINKA: Na to jsem vůbec nemyslela.

KRÁL: Na to jsi vůbec nemyslela! A nač myslíš? Řekni mi, co dělá tvůj muž?

JULINKA (*oblékne si bílou zástěru ošetřovatelky a bílou čelenku*): Jsem vdova.

KRÁL: Nač myslíš při uklízení?

JULINKA: Na nic, Veličenstvo.

Všechno, co král v této scéně řekne, musí být řečeno, spíš s naivním úžasem než s patosem.

KRÁL: Odkud jsi? Co dělá tvá rodina?

MARKÉTA (*ke králi*): Nikdy tě to nezajímalo.

MARIE: Neměl nikdy čas, aby se na to zeptal.

MARKÉTA (*ke králi*): Vždyť tě to vůbec nezajímá.

LÉKAŘ: Chce získat čas.

KRÁL (*k Julince*): Vyprávěj mi o svém životě. Jak žiješ?

JULINKA: Špatně, Výsosti.

KRÁL: Člověk nemůže žít špatně. To si odporuje.

JULINKA: Život není krásný.

KRÁL: Ale je to život.

• *Není to opravdový dialog, král mluví spíš sám k sobě.*

JULINKA: V zimě vstávám skoro za tmy. Jsem celá prokřehlá.

KRÁL: Já taky. Jenže to je jiný chlad. Tak ty nemáš ráda zimu?

JULINKA: V létě vstávám, když se začíná rozednívat. Světlo je ještě bledé.

KRÁL (*okouzleně*): Světlo je bledé. A má všechny barvy, je modré, růžové, bílé, zelené.

JULINKA: Peru prádlo královské rodiny v neckách. Ruce mě bolí, kůži mám popraskanou.

KRÁL (*okouzleně*): Ale cítíš její vůni. Pročpak ti nekoupili dosud pračku? Markéto, v paláci není pračka?

MARKÉTA: Museli jsme ji dát jako zástavu na státní půjčku.

JULINKA: Vylévám nočníky. Stelu postele.

KRÁL: Stele postele! Člověk si do nich lehne, usne v nich, probudí se v nich. Všimla sis, že se každý den probouzíš? Jak je to krásné, každé ráno se probouzet! Člověk se vlastně každý den narodí.

JULINKA: Leštím parkety. Zametám, zametám, zametám. Konce to nebere.

KRÁL (*okouzleně*): Konce to neberel

JULINKA: Bolí mě z toho v zádech.

KRÁL: Pravda. Má záda. Máme záda.

JULINKA: Bolí mě v kříži.

KRÁL: Všichni máme kříž.

JULINKA: Od té doby, co nemáme zahradníka, ryju, okopávám, sázím.

KRÁL: A ono to rostel! To je úžasné.

JULINKA: Jsem tak unavená, že už nemůžu dál.

KRÁL: Mélas nám to říct.

JULINKA: Říkala jsem vám to.

KRÁL: Máš pravdu. Tolik věcí mi uniklo. Tolik věcí jsem nevěděl, neviděl. Mohl jsem mít plnější život.

JULINKA: Můj pokoj nemá okno.

KRÁL (*s týmž okouzlením*): Nemá okno! Ráno jdeš ven. Hledáš světlo, najdeš světlo. Usměješ se na ně.

Jdeš-li ven, otočíš klíčem, otevřeš dveře, znovu otočíš klíčem, zavřeš dveře. Kde bydlíš?

JULINKA: Na půdě.

KRÁL: Chodíš dolů po schodech. Jaká radost! Sestoupíš na první schod, na druhý, pak na třetí, pak na další a ještě další. Jsi pěkně ustrojená. Máš punčochy a střevíce.

JULINKA: Zešmatlané botky!

KRÁL: A pěkné šaty.

JULINKA: Škaredé šaty za pár krejcarů!

KRÁL: Nevíš, co povídáš. Škaredé šaty jsou krásné.

JULINKA: Měla jsem v puse bolák. Vytrhli mi zub.

KRÁL: To bolí, já vím. Ale bolest pomine, a člověk je pak šťastný.

JULINKA: Jsem unavená, unavená, unavená.

KRÁL: Člověk si aspoň s chutí odpočine.

JULINKA: Nemám čas na odpočinek.

KRÁL: Ale můžeš doufat, že ho budeš mít... Vezmeš košík a jdeš na nákup. Řekneš kupci dobrý den.

JULINKA: Je to tlustý dědek. Je tak šeredný, že by mohl dělat strašáka v zeli.

KRÁL: To je úžasné. A na trhu je plno ovoce a zeleniny ve všech barvách, zelený salát, červené třešně, oranžové pomeranče, žluté citróny, zlaté hrozny, fialový lilek... Úplná duha! Nádherné, neuvěřitelné! Jako v pohádce.

JULINKA: Myslím, že jste na trhu nikdy nebyl, Sire.

KRÁL: A pak se vracíš stejnou cestou, modré nebe máš nad hlavou, a dýcháš. Já vím, že si nikdy neuvědomuješ, že dýcháš. A přece je to zázrak.

JULINKA: A pak, pak meu nádobí od včerejška. Tálíře polepené mastnotou. A pak vařím.

KRÁL: Jaká radost!

JULINKA: Vůbec ne. Nudí mě to. Mám toho dost.

KRÁL: Nudí tě to! Já tě nechápu! Nudit se je stejně krásné jako nenudit se, rozčilovat se je stejně krásné

jako nerozčilovat se, být spokojen nebo nespokojen, rezignovat nebo se bránit, stejná radost. Člověk chodí, mluví, dýchá, hádá se, druzí se s tebou hádají, hoto-
vový kolotoč, slavnost bez konce.

JULINKA: Máte pravdu, nemá to konce. Když uvařím, nosím na stůl.

KRÁL (*se stejným okouzlením*): Nosíš na stůl! Nosíš na stůl! A co nosíš?

JULINKA: To, co jsem uvařila.

KRÁL: Na příklad?

JULINKA: Víím já, třeba vařené hovězí.

KRÁL (*zasněně*): Vařené hovězí! Jak rád jsem měl vařené hovězí se zeleninou a brambůrkami. Kapustičku a mrkvičku, politou máslem. Mrkvičku rozmačkáš vidličkou a uděláš z ní kašičku.

JULINKA: Mohla bych vám to přinést.

KRÁL: Přines!

MARKÉTA: Ne!

JULINKA: Když mu to udělá radost.

LÉKAŘ: Má dietu.

KRÁL: Chci vařené hovězí.

LÉKAŘ: Nedoporučuje se pro zdraví umírajících.

MARIE: Možná, že je to jeho poslední přání.

MARKÉTA: Musí se ho vzdát.

KRÁL (*zasněně*): Bujón ... opékaná karotka ... vařené brambůrky ...

JULINKA: Ještě si hraje se slovy.

KRÁL (*unaveně*): Nikdy jsem si nevšiml, že karotka je tak krásná. (*K Julince*) Jdi rychle do mé ložnice a zabij tam ty dva pavouky. Nechci, aby mě přežili. Nebo ne, nech je, možná, že mají něco ze mne. (*Zasněně*) Vařené hovězí ... pro mě už není. Vařené hovězí nikdy nebylo.

STRÁŽ (*oblašuje*): Vařené hovězí se zakazuje na celém území státu.

MARKÉTA: Konečně! Jednu věc bychom měli za sebou.

Odřekl si hovězí. Je to maličkost, ale začínat se musí vždycky od maličkostí. A teď to můžem spustit. Hezky pomaloučku a jemně. (*Jde ke králi*) Utrí mu pot, Julinko, je celý zpocení. (*K Marii*) Ty ne!

LÉKAŘ (*k Markétě*): To hrůza z něho pomalu odchází všemi póry. (*Problíží pacienta, zatímco Marie si na chvíli klekne a obličej si zakryje dlaněmi*) Vidíte, teplota klesla, nemá už skoro vůbec husí kůži a zježené vlasy mu splihly. Na hrůzu si dosud nezvykl, to ne, ale už ji může pozorovat vnitřním zrakem a proto občas zavírá oči. Však je zas otevře. Podívejte se, jak má ztrhané rysy, jak mu rapidně přibývá vrásek. Staroba se mu usídlila ve tváři. Ani se jí nebrání. Zažije ještě těžké chvíle, ale koliku už nedostane. Bylo by to zneuctění královského majestátu. Strach ještě bude mít, ale bez střevedních komplikací. A tak můžem doufat ne-li v příkladnou smrt, tedy alespoň v slušnou, na všední den ucházející smrt. Nicméně bude ještě potřebovat vaší pomoci, Veličenstvo, účinnou pomoc až do poslední vteřiny, do posledního vydechnutí.

MARKÉTA: Ráda mu pomohu do hrobu. Rozmotám to zašmodrchané přádeno, oddělím zrno od houževnaté plevele, která se v něm zahnízdila.

LÉKAŘ: Nebude to snadné.

MARKÉTA: Kde se v něm jen nabralo tolik ošklivého býlí?

LÉKAŘ: Nahromadilo se po troškách během dlouhých let.

MARKÉTA: Už jsi zmoudřel, Veličenstvo? Už se nebojíš?

MARIE (*vstane, ke králi*): Proč by ses bál? Pokud tu není smrt, jsi tu ty. Až tu bude ona, ty tu nebudeš, neuvidíš ji, nepotkáš ji.

MARKÉTA: Stará sofismata, životní klamy, obvyklé lži. To známe. Smrt tu byla odjakživa, je všudypřítomná, je v každém zárodku života, je jeho jediný plod.

MARIE (*k Markétě*): To je taky stará, základní pravda, to taky známe.
MARKÉTA: První a poslední, není-liž pravda, doktore?
LÉKAŘ: Obojí je pravdivé. Záleží na tom, z jakého hlediska to posuzujeme.
MARIE (*ke králi*): Dříve jsi mi věřil.
KRÁL: Umírám.
LÉKAŘ: Změnil hledisko. Přešel na druhý břeh.
MARIE: Vrat se na můj!
KRÁL: Umírám. Nemohu, umírám.
MARIE: Ach, Bože, ztrácím nad ním moc.
MARKÉTA (*k Marii*): Tvé kouzlo, tvé půvaby na něho už nepůsobí.
STRÁŽ (*oblašuje*): Půvab královny Marie už na krále nezabírá.
MARIE (*ke králi*): Milovals mě, miluješ mě dosud, já tě taky pořád miluju.
MARKÉTA: Ona myslí jen na sebe.
JULINKA: Kdo by nemyslel.
MARIE: Miluju tě pořád i teď.
KRÁL: Já už nevím, ale mně to nepomáhá.
LÉKAŘ: Láska je šílenství.
MARIE (*ke králi*): Ano, láska je šílená. Máš-li mě šíleně rád, miluješ-li mě bez výhrad, smrt se ti vyhne, strach se rozplyne. Láska ti dá křídla, oprostíš se od všeho, i od strachu. Všecko zas ožije, prázdno se vyplní.
KRÁL: Jsem plný, plný děr. Uhlodávají mě. Šíří se, nemají dno. Dostávám závrať, když se nakloním nad vlastní propastí. Jsem na konci.
MARIE: Nic nekončí. Jiní budou milovat místo tebe, jiní se budou dívat, jak plují mraky po obloze.
KRÁL: Umírám.
MARIE: Vejdí do ostatních, protože život, život na světě nikdy nekončí.
KRÁL: Jenže ve mně je ho už tak málo, tak málo.

MARIE: Mladé generace rozšiřují vesmír. Objevují nové hvězdy. Panenské hvězdy.
KRÁL: Však ony se poskvňní. Ostatně, mně je to jedno. Umírám.
STRÁŽ (*oblašuje*): Jeho Veličenstvo, krále Bérengera, nezajímají už ani stará ani nová souhvězdí.
MARIE: Odvážlivci prorážejí brány do nebes.
KRÁL: Atsil Umírám.
LÉKAŘ: Začínají vyrábět elixír nesmrtnosti.
KRÁL (*k lékaři*): Proč jsi ho, ty břídíle, nevymyslel dřív?
MARIE: Vzniká nová věda, nová moudrost. Můžeš se z toho radovat, protože jsi to všecko připravil.
KRÁL: Neúmýslně.
MARIE: Byl jsi průkopníkem, velkou etapou v dějinách, zapsal ses na věky do vesmírných análů.
KRÁL: Kdo je bude číst? Umírám, ať všecko zemře, ne ať všecko zůstane, ne, ať všecko zemře, když gnoje smrt nemůže naplnit světy! Ať všecko zemře. Ne, ať všecko zůstane!
MARKÉTA: Chceš, aby všecko zůstalo?
KRÁL: Ne, aby zemřelo.
STRÁŽ: Jeho Veličenstvo si přeje, aby všecko zemřelo.
KRÁL: Ano, ať všecko zemře se mnou, ne ať všecko zůstane! Ať zemře, ať zůstane, ať zemře, ať zůstane!
MARKÉTA: Neví, co chce.
JULINKA: Taky se mi zdá, že neví, co chce.
LÉKAŘ: Opravdu neví, co chce. To už je senilita. Měkne mu mozek, zdětinštěl.
STRÁŽ (*oblašuje*): Jeho Veličenstvo zdětin...
MARKÉTA (*přerušuje stráž*): Mlč, hlupáku! Přestaň vydávat úřední zprávy o králově zdravotí! Nanejvýš by rozesmály ty, co se ještě mohou smát. A nepřátelská cizina by se radovala.
STRÁŽ (*oblašuje*): Z rozkazu Jeho Veličenstva, krá-

lovny Markéty, se přestávají vyhlašovat úřední zprávy o králově zdraví.

MARIE: Můj králi, můj drahoušku . . .

KRÁL: Když jsem míval zlé sny a ve spánku jsem plakal, budilas mě, brávalas mě do náruče a uklidňovala jsi mě.

MARKÉTA: S tím je konec.

KRÁL: Když jsem trpěl nespavostí a odcházel z ložnice, taky ses probouzela. Šla jsi za mnou do trůnního sálu v té své růžové květované noční košili a za ruku jsi mě přivedla zpátky do postele.

JULINKA: S mým starým to bylo jak by smet.

KRÁL: Dělii jsem se s tebou o rýmu a o chřipku.

MARKÉTA: Už nebudeš mít rýmu.

KRÁL: Ráno jsme otvírali oči zároveň, mysleli jsme současně na tytéž věci. Dokončilaš vždycky myšlenku, která se zrodila v mé hlavě. Když jsem byl v koupelně, volal jsem tě, abys mi umyla záda. Vybíralas mi kravaty, pamatuješ? Někdy se mi nelíbily a pak jsme se kvůli tomu hádali. Nikdo to nevěděl, nikdo se to nedoví.

LÉKAŘ: Žádná škoda.

MARKÉTA: Jaký měšťáček! To opravdu do dějin nepatří.

KRÁL (*k Marii*): Nesnášela jsi, když jsem byl rozčuchaný. Česalas mě.

JULINKA: To je dojemné.

MARKÉTA (*ke králi*): Už nebudeš rozčuchaný.

JULINKA: To je smutné!

KRÁL: Utíralas mi korunu a leštila jsi perly, aby se víc leskly.

MARIE (*ke králi*): Máš mě rád? Miluješ mě? Já tě mám pořád ráda. Miluješ mě ještě? Miluješ mě v této chvíli? Jsem tady, podívej se, podívej se . . . Dobře se na mě podívej . . . podívej se na mě trochu, trošičku.

KRÁL: Mám se pořád rád. Cítím se, vidím se, pozoruju se.

MARKÉTA (*k Marii*): Dost! (*Ke králi*) Nedívej se už zpátky. Doporučujeme ti to. A pospěš sil (*K Marii*) A tobě říkám ještě jednou, ty mu už můžeš jenom ublížit.

LÉKAŘ (*dívá se na hodinky*): Opožďuje se . . . vrací se.

MARKÉTA: To nic není, jen klid, pane doktore, pane kate. Takové zvraty a obraty jsme předvíдали . . . jsou v plánu.

LÉKAŘ: Kdyby měl pořádný infarkt, neměli bychom tolik práce.

MARKÉTA: Infarkty jsou pro intelektuály.

LÉKAŘ: Nebo oboustranný zápal plic? Nebo tuberkulózu.

MARKÉTA: Ta je pro chudáky a ne pro krále.

KRÁL: Mohl bych se rozhodnout, že nezemřu.

JULINKA: Přece jenom je nemocný.

KRÁL: Kdybych se rozhodl, že nechci, kdybych se rozhodl, že se nerozhodnu.

MARKÉTA: Můžeme tě přinutit.

STRÁŽ (*oblašuje*): Královna a doktor mohou krále přinutit, aby se rozhodl.

LÉKAŘ: Je to naše povinnost.

KRÁL: Kdo vám dává právo rozhodovat o králi?

MARKÉTA: Síla událostí nám ho dává. Nejvyšší příkaz dějin.

LÉKAŘ: Teď jsme my vrchní velení, my rozhodujeme.

STRÁŽ (*zatímco Julinka vozí krále v pojízdném křesle sem a tam po jevišti*): Veličenstvo, pro mě jste pořád nejvyšší velitel. (*Do bledíště*) Co bychom byli bez něho? To on vynalezl střelný prach. Ukradl bohům oheň a vložil ho do prachu. Málem vyletělo všechno do povětří, ale on to zadržel holýma rukama a všechno zas hezky svázal. Já mu pomáhal, nebyla to žádná hračka.

On taky založil první hutě na zeměkouli. Vymyslel, jak vyrábět ocel. Pracoval osmnáct hodin denně. A nás ostatní nutil pracovat ještě víc. Byl vrchní inženýr a mechanik zároveň. Sestrojil první balón, pak říditelný balón. Nakonec vlastníma rukama zkonstruoval letadlo. Naráz se to ovšem nepovedlo. První pokusní piloti, Ikaros a několik jiných, spadli do moře, dokud se král nerozhodl, že bude pilotovat sám. A dávno před tím, když byl ještě malý princ, vynalezl kolečko, já to vím, hrával jsem si s ním. A pak vynalezl koleje, železnici, automobil, nakreslil plán Eiffelovy věže, a to nepočítám srpy, pluhy sekačky a traktory. *(Ke králi)* Že je to tak, Veličenstvo, velký mechaniku, vzpomínáte si?

KRÁL: Hleďme, na traktory se nepamatuju.

STRAŽ: Zhasínal sopky a jiné uváděl v činnost. Vystavěl Řím, New York, Moskvu a Ženevu. Založil Paříž. Dělal revoluce, kontrarevoluce, reformaci a protireformaci.

JULINKA: Jeden by to neřekl, když se na něho dívá.

STRAŽ: Napsal Iliadu a Odysseu.

KRÁL: Auto? Co je to auto?

JULINKA *(stále ho vozí)*: To jezdí samo.

STRAŽ: A zároveň napsal nejlepší komentáře o Homérovi a homérské době.

LÉKAŘ: V tom případě měl k tomu opravdu nejlepší předpoklady.

KRÁL: To všechno jsem já vykonal? Je to pravda?

STRAŽ: Psal tragédie a komedie pod pseudonymem Shakespeare.

JULINKA: Tak on byl Shakespeare?

LÉKAŘ *(ke stráží)*: Proč jste nám to neřekl dřív, vy ignorante? Lidé si nemuseli lámat hlavu, kdo byl Shakespeare.

STRAŽ: Bylo to tajemství. Zakázal mi prozradit je. Vy-

nalezl telefon a telegraf, vlastnoručně je sestrojil a zapojil.

JULINKA: Vždyť byl levý na obě ruce. Na sebemenší opravu si volal instalatéra.

STRAŽ: Můj veliteli, vy jste byl na všechno tak šikovný!

MARKÉTA: Nedokázal se ani sám about.

STRAŽ: A nedávno vynalezl štěpení atomu. Veličenstvo, můj veliteli, mistře, inženýre, byl jste král budovatel, učitel národů, otec vlasti...

MARKÉTA *(ke stráží)*: Známe jeho zásluhy, nemusíš je vypočítávat.

Stráž zaujme opět své místo.

KRÁL *(zatímco Julinka ho vozí)*: Co je to kůň... Tady jsou okna, to vím, tady stěny, támhle strop, ale kůň...

JULINKA: Poznává stěny.

KRÁL: Já toho v životě vykonal. Nevím už ani, co všechno jsem udělal. Zapomínám, zapomínám. *(Zatímco Julinka ho vozí)* Tuhle je trůn.

MARIE: A na mne si nevzpomínáš? Jsem tady, jsem tady.

KRÁL: Jsem tady a žiju.

JULINKA: Vždyť si už nevzpomene ani na koně.

KRÁL: Ale vzpomínám si na zrzavého kocourka.

MARIE: Vzpomíná si na kocoura.

KRÁL: Měl jsem zrzavého kocourka. Říkali mu kocourek moureček. Našel jsem ho na poli, ukradl jsem ho matce, divoké kočce. Byl docela maličký, ale drápat a kousat už uměl. Zkrátka divoch. Dával jsem mu jíst, mazlil jsem se s ním, až jsem z něho udělal nejmírnějšího kocourka. Byl samá zdvořilost a něžnost, hotově princátka. Když jsme se v noci vraceli domů, přišel nás vždycky přivítat ještě rozespálýma očima. Ráno nás budil, lehal si k nám do postele. Jednou jsme zavřeli dveře, ale on si je otevřel zadečkem, zlobil se, mňoukal a týden trucoval. Hrozně se bál vysavače. Byl úplně bezbranný, byl to kocour zbabělec, ale kocour

poeta. Koupili jsme mu hračku, automatickou myš. Oči-
chával ji nedůvěřivě, a když se rozjela, zděšeně vyprskl,
utekl a schoval se pod skříň. Když vyrostl, běhaly ko-
lem paláce kočky, dvořily se mu, vábily ho. Byl z to-
ho celý pař, ale z domu se nehnul. Chtěli jsme, aby se
obeznámil s vnějším světem. Dalí jsme ho jednou ven,
na chodník. Byl celý vyděšený. Holubi kolem něho
kroužili a on se jich bál. Zoufale mě volal, přitiskl se
ke zdi a celý se chvěl. Zvířata, kočky, to byly pro
něho cizí bytosti, buď jim nedůvěřoval nebo se jich
bál. Dobře mu bylo jenom mezi námi. My jsme byli
jeho rodina. Lidí se nebál. Skákal jim na ramena, lí-
zal jim vlasy. Myslel si, že my jsme kocouři a kocouři
že jsou cizí bytosti. Ale jednoho krásného dne si přece
jenom řekl, že si vyjde ven. Sousedův pes ho roztr-
hal. Ležel tam jako hadrová kočka od hračkáře, jako
opotřebovaná panenka, které sadistické dítě vytrhlo
nohu a vydloublo oko.

MARIE (*k Markétě*): Neměla jste tehdy nechávat ote-
vřené dveře, říkala jsem vám to.

MARKÉTA: Nenáviděla jsem to sentimentální a ustra-
šené zvíře.

KRÁL: Jak jsem ho litoval! Byl tak hodný, byl tak krás-
ný, byl tak moudrý. Miloval mě, měl mě tak rád. Chu-
dák kocour, můj jedináček.

*Tato tiráda o kocourovi musí být proslovena pokud
možno bez sebemenšího vzrušení. Král ji musí pro-
slovit spíš v jakémsi zasněném úžasu a vytržení, až
snad na poslední repliku, jež vyjadřuje smutek.*

LÉKAŘ: Říkám vám, že se zpožďuje.

MARKÉTA: Obvyklé zdržení. Předvídala jsem je.

KRÁL: Často se mi o něm zdálo... Že leží v krbu na
rozřhavených polenech, Marie se diví, že nehoří, a já
jí povídám, že kocouři nehoří, jsou ohnivzdorní, a on
najednou vyskočí z krbu, žalostně zamňouká a jde
z něho hustý kouř. Ale to už není on, to je jiný kocour,

ošklivý, tlustý. Obrovitá kočka jako jeho matka, di-
voká kočka. A podobá se Markétě.

JULINKA (*ponechá na chvíli krále v pořízdném křesle
stát uprostřed scény v popředí*): Je ho přece jen ško-
da, byl to tak hodný král. (*Vozí dál krále*)

LÉKAŘ: Nebyl s ním lehký život, kdepak. Byl zlý,
mstivý, krutý.

MARKÉTA: Ješitný.

JULINKA: Byli horší než on.

MARIE: Byl laskavý a něžný.

STRÁŽ: Měli jsme ho moc rádi.

LÉKAŘ (*ke strážní a k Julince*): Kolikrát jste si oba na
něho stěžovali.

JULINKA: Na to se zapomíná!

LÉKAŘ: Kolikrát jsem se vás musel u něho zastat.

MARKÉTA: Dal si říct jenom od královny Marie.

LÉKAŘ: Byl pyšný, přísný a navíc nespravedlivý.

JULINKA: Viděli jsme ho málo, vlastně dost často.

STRÁŽ: Byl silný. Dal stínat hlavy, to je pravda. Ale
vždycky jen pro veřejné blaho.

LÉKAŘ: A výsledek? Jsme obklopeni nepřáteli.

MARKÉTA: Slyšíte, jak to kolem nás praská? Nemáme
už hranice. Propast nás odděluje od sousedních zemí.

JULINKA: Aspoň nás nemohou napadnout.

MARKÉTA: Propast se zvětšuje. Pod námi díra, nad
námi díra.

STRÁŽ: Držíme se na povrchu.

MARKÉTA: Jak dlouho?

MARIE: Lepší je zemřít s ním.

MARKÉTA: Dnes jsme na povrchu, ale zítra spadnem
do propasti.

LÉKAŘ: A to všechno zavínil on. Nechtěl po sobě nic za-
nechat. Po něm ať přijde potopa. Kdyby jen potopa,
ale nic, vůbec nic. Byl to nevzděčaný, egoista.

JULINKA: De mortui nihil nisi bene. Byl to král velké-
ho království.

MARIE: Byl jeho srdcem.

JULINKA: Byl jeho hlavou.

STRÁŽ: Království se rozprostíralo kolem dokola, daleko daleko. Hranic jsi nedohlédl.

JULINKA: Nekonečné v prostoru.

MARKÉTA: Ale konečné co do trvání. Věčné a pomíjející zároveň.

JULINKA: Byl jeho panovníkem a prvním poddaným.

Byl jeho otcem, byl jeho synem. Na krále byl korunován v den, kdy se narodil.

MARIE: Rostli společně, království a on.

MARKÉTA: Společně zajdou.

JULINKA: Byl pánem všech světů.

LÉKAŘ: Velmi pochybným. Neznal ani své království.

MARIE: Bylo příliš rozlehlé!

JULINKA: Země se propadá zároveň s ním. Mizí hvězdy, mizí voda, vzduch, oheň. Kde jenom uskladníme všechnen ten nábytek?

LÉKAŘ: Když umírají králové, drží se jako klíštata stěn, stromů, studánek, měsíce, drží se...

MARKÉTA: A pak se všechno naráz zhroutí.

LÉKAŘ: A pak se všechno rozplyne, vypaří a nezůstane ani kapka ani prášek, ani stín.

JULINKA: Vezme to všechno s sebou do propasti.

MARIE: Zorganizoval dobře svůj svět. Ještě ho úplně neovládal. Ale byl by ho jistě ovládl. Umírá předčasně. Rozdělil rok do čtyř období. Vymyslel stromy, květiny, vůně, barvy. Oceány a hory: Mont Blanc skoro pět tisíc metrů vysoký.

STRÁŽ: Himalaje víc než osm tisíc metrů.

MARIE: On zařídil, že každý rok spadalo listí se stromů a zase vyrašilo.

JULINKA: To bylo chytře vymyšleno.

MARIE: Sotva se narodil, stvořil slunko.

JULINKA: A to nestačilo a proto vymyslel oheň.

MARKÉTA: Bude kratší, když vyjmenujete, co nevymyslel.

LÉKAŘ: Nevymyslel, jak zůstat na živu.

JULINKA: Vždyt dýchá.

MARIE: Dýchá, protože jsem tady já.

MARKÉTA (*k lékaři*): Dýchá ještě?

JULINKA: Ano, Veličenstvo, dýchá, protože jsme tady my.

LÉKAŘ (*zkoumá nemocného*): Ovšem, ovšem, je to evidentní. Ještě dýchá. Ledviny už nefungují, ale krev obíhá, jen tak sama od sebe. Má zřejmě solidní srdce.

MARKÉTA: Je na čase, aby už dotlouklo. K čemu je srdce, které tluče bez důvodu?

LÉKAŘ: Máte pravdu. Bláznivé srdce. Slyšíte?

Je slyšet bláznivý tlukot králova srdce.

Buší, tluče hned rychle, hned zase ochabuje a zas buší naplno.

Tlukot králova srdce zní bledišťem. Trhlina na stěně se rozšíří, nové se objeví. Kus zdi se může zřítit nebo zmizet.

JULINKA: Pane bože, všechno se zřítí.

MARKÉTA: Bláznivé srdce, bláznivé srdce!

LÉKAŘ: Zmocnila se ho panika a ohlašuje ji celému světu.

MARKÉTA (*k Julince*): To za chvíli přejde.

LÉKAŘ: Známe už napřed všechny fáze. Tak tomu vždycky bývá, když se hrouť jeden svět.

MARKÉTA (*k Marii*): To je nejlepší důkaz, že jeho svět není jediný svět.

JULINKA: On to netušil.

MARIE: Už na mě zapomíná. V této chvíli se mu už vytrácím z paměti. Cítím, že mě opouští. Zapomene-li na mě, nejsem nic. Nemohu dál žít, jestli nebudu v jeho splašeném srdci. Vydrž, vydrž! Zatni pěsti. Neopouštěj mě.

JULINKA: Nemá už sílu.

MARIE: Vzpoch se, neopouštěj mě. Ty žiješ mnou, já žiju tebou. Rozumíš mi, rozumíš mi? Jestli na mě zapomeněš, jestli mě opustíš, nejsem nic, zahynu.

LÉKAŘ: Bude o něm jedna stránka v knize o desíti tisících stránkách, knihu dají do jedné z miliónu knihoven s miliónem knih.

JULINKA: Najít tu stránku bude dost těžké.

LÉKAŘ: Nemyslím. Najde se v abecedním a věcném katalogu... dokud se ovšem papír nerozpadne v prach, nebo ho oheň nezničí ještě dřív. V knihovnách často hoří.

JULINKA: Zatíná pěst. Vzpamatovává se. Odolává. Vrací se mu vědomí.

MARIE: Vrací se ke mně.

JULINKA (*k Marii*): Váš hlas ho probudil, otvírá oči, pozoruje vás.

LÉKAŘ: Ano. Srdce dosud pracuje.

MARIE: Drž se mě, já tě držím. Dívej se na mě, já se na tebe dívám.

Král se na ni podívá.

MARKÉTA: Zbytečně ti plete hlavu. Nemysli už na ni, uleví se ti.

LÉKAŘ: Vzdejte se, Veličenstvo, abdikujte.

Julinka ho začne zase vozit a zastaví ho před Marií.

KRÁL: Slyším, vidím, kdo jsi? Jsi moje matka, sestra, žena, jsi moje netež, sestřenice? ... Znáš tě. Ano znám tě.

Julinka ho natočí k Markétě.

Protivná ženo! Jezinko! Co tu děláš? Proč se nade mnou skláníš? Jdi pryč! Jdi pryč!

MARIE: Nedívej se na ni, dívej se na mě, nezavírej oči. Doufej. Jsem u tebe. Vzpomeň si! Jsem Marie.

KRÁL (*k Marii*): Marie!?

MARIE: Jestli si už nevzpomínáš, podívej se na mě a znovu se nauč znát mé oči, můj obličej, mé vlasy, mé paže.

MARKÉTA: Proč ho trápíš, nemůže už nic poznat.

MARIE (*ke králi*): Když už tě nezadržím, dívej se alespoň na mě a odnes si můj obraz.

MARKÉTA: Je příliš těžký, nemůže ho vláčet s sebou, upadl by pod jeho tíhou. Stín nesmí být zatěžován jinými stíny. Musí být lehký. (*Ke králi*) Uvolni se.

LÉKAŘ: Musí už začít odhazovat přítěž. Veličenstvo, uvolněte se.

Král se zvedne, udělá několik kroků, je to však jiná chůze, jeho pobyby jsou trhané, vypadá jako náměsíčný. Tato náměsíčná chůze se postupně ustálí.

KRÁL: Marie?

MARKÉTA (*k Marii*): Vidiš, nechápe už, co to slovo znamená.

JULINKA (*k Marii*): Nechápe už vaše jméno.

STRÁŽ (*stále oblašuje*): Král už nechápe jméno Marie!

KRÁL: Marie! (*Když to vysloví, může vztáhnout paže a pak je spustit*)

MARIE: Vyslovil je.

LÉKAŘ: Ale nevěděl, oč jde.

JULINKA: Jako papoušek.

KRÁL (*otočený k Markétě*): Neznám tě, nemám tě rád.

MARKÉTA (*k Marii*): Ne s tvým, ale s mým obrazem v srdci odejde. Ten ho nezatíží. A může ho kdykoliv vypnout. Stačí zmáchnout knoflík. (*Ke králi*) Podívej se líc.

Král se otočí k publiku.

MARIE: Nevidí vás.

MARKÉTA: Tebe už nevidí.

Marie náhle zmizí scénickým trikem.

KRÁL: Je tu ještě... je tu...

MARKÉTA: Nic tu není, chci, abys už nic neviděl.

JULINKA: Už nevidí

LÉKAŘ (*problíží krále*): Opravdu, nevidí. (*Pobybuje mu prstem, popřípadě rozžatou svíčkou, sirkou nebo zapalovačem před očima. Král nereaguje*)

JULINKA: Už nevidí. Lékař to úředně konstatoval.
STRÁŽ: Jeho Veličenstvo úředně osleplo.
MARKÉTA: Ale uvolnil se mu vnitřní zrak. Bude vidět líp.
KRÁL: Vidím věci, vidím obličej a města, vidím lesy, vidím prostor, vidím čas.
MARKÉTA: Chci, abys viděl ještě dál.
KRÁL: Dál nemohu. Dál je oceán, a já neumím plavat.
LÉKAŘ: Nedostatek tréninku.
MARKÉTA: To je všechno jen povrch. Dívej se ještě hlouběji. Pronikni do jádra věci.
KRÁL: Vidím sebe. Za každou věcí vidím sebe. Všude jsem já. Jsem země, jsem nebe, jsem vítr, jsem oheň. Je to tím, že jsem ve všech zrcadlech nebo jsem sám zrcadlo všeho?
JULINKA: Má se pořád moc rád.
LÉKAŘ: Častá duševní choroba: narcismus.
MARKÉTA: Pojď ke mně.
KRÁL: Není kudy.
JULINKA: Slyší. Když někdo promluví, otočí k němu hlavu, teď zvedá ruku a teď druhou.
STRÁŽ: Co chce?
JULINKA: Hledá nějakou oporu.
KRÁL (*se přibližuje poslepu nejistým krokem*): Kde jsou stěny? Kde jsou paže? Kde jsou dveře? Kde jsou okna?
JULINKA: Stěny jsou tuhle, Veličenstvo, my jsme tady. Tu je moje ruka. (*Vede krále doprava, aby mohl nabmatat stěnu*)
KRÁL: Stěna tu je. Žezlo!
JULINKA (*mu je podá*): Tady, Veličenstvo.
KRÁL: Stráži, kde jsi? Odpověz!
STRÁŽ: Vždy připraven splnit vaše rozkazy, Veličenstvo.
Král postoupí ke strážnému a dotkne se ho.
Ano, ano, jsem tady, jsem tu, Veličenstvo.

JULINKA: Vaše pokoje jsou z téhle strany, Veličenstvo.
STRÁŽ: Veličenstvo, my vás neopustíme, přísámbůh. (*Náble zmizí*)
JULINKA: Jsme s vámi a s vámi zůstanem. (*Náble zmizí*)
KRÁL: Strážil! Julinko! Mluvte! Neslyším vás. Doktore, doktore, ohluchl jsem?
LÉKAŘ: Ne, Veličenstvo, dosud ne.
KRÁL: Doktore!
LÉKAŘ: Odpusťte, Veličenstvo, musím odejít. Mám práci. Je mi hrozně líto, omluvte mě. Promiňte. *Lékař odchází tak, že pomalu ustupuje k levým zadním dveřím, neustále se uklání jako loutka a omlouvá se.*
KRÁL: Jeho hlas se vzdaluje, hluk jeho kroků slábne, už tu není!
MARKÉTA: To víš, lékař má služební povinnosti.
KRÁL (*napřabuje ruku; Julinka odvezla předtím pojízdné křeslo do kouta, aby nepřekáželo*): Kde jsou všichni? (*Dojde k předním dveřím vlevo a odtud jde k předním dveřím vpravo*) Odešli a mě tu zavřeli.
MARKÉTA: Všichni ti jen překáželi. Věšeli se ti na paaty, ani chodit jsi nemohl, byli ti na obtíž, přiznej si to! Teď půjde všechno líp.
Král se pohybuje snadněji.
Zbývá ti deset minut.
KRÁL: Potřeboval jsem jejich služby.
MARKÉTA: Já je zastanu. Jsem královna pro všechno.
KRÁL: Nedal jsem jim přece výpověď. Ať se vrátí, zavolej je.
MARKÉTA: Vypařili se. Stejně jsi to chtěl.
KRÁL: Nechtěl.
MARKÉTA: Kdybys nebyl chtěl, byli by tady. Ale ty už nemáš žádnou vůli. Nechals je padnout.
KRÁL: Ať se vrátí.

MARKÉTA: Neznáš už ani jejich jména. Jak se jmenují?

Král mlčí.

Kolik jich bylo?

KRÁL: Víím já... Nechci, abyste mě zavírali. Otevři dveře.

MARKÉTA: Měj trochu strpení. Za okamžik se otevřou všechny brány dokořán.

KRÁL (*po krátké odmlce*): Brány... brány... jaké brány?

MARKÉTA: Za chvíli je uvidíš, ale teď se nehýbej. Unavuje tě to.

KRÁL (*dělá, co mu nařizuje*): Jsem, jsem... Ozvěny, hlasy, zvuky vystupují z hlubin, vzdalují se, je ticho. Jsem hluchý.

MARKÉTA: Tím líp budeš slyšet mne.

Král stojí nehybně, mlčí.

Někdy má člověk krásný sen. Vžije se do něho, věří mu, líbí se mu. Když ráno otevře oči, oba světy se mu ještě prolínají. Ale noční tváře se v denním světle rozplynou. Člověk by si chtěl na ně vzpomenout, chtěl by je zadržet, ale surová realita dne je zažene, jsou pryč. Člověk si pak říká, co se mi to zdálo? Co se to dělo? Koho jsem objímal? Koho jsem miloval? Co jsem to říkal, a co mi říkali druzí? Člověku zůstane jen neurčitá lítost nad věcmi, které byly nebo se nám zdálo, že byly. A pak už nevíte, co vlastně bylo, či nebylo.

KRÁL: Já už nevím, co bylo. Víím jenom, že jsem byl hozen do světa a že jsem to byl já. Ale co bylo potom, co bylo potom?

MARKÉTA: Ještě jsem nepřestříhla provazy, které tě připoutávají. Ještě tě objímají paže a zadržují tě. (*Krouží kolem krále a neviditelnými nůžkami stříhá do prázdna*)

KRÁL: Já. Já. Já.

MARKÉTA: To nejsi ty. To jsou cizí tělesa, obludní paraziti. Mech, který roste na větvi, není větev, a břechtan, který se pne po zdi, není zeď. Padáš pod tíhou břemene, záda máš ohnutá a proto vypadáš tak staře. A ty koule, co vláčíš za sebou, ti překážejí v chůzi. (*Sbýbne se a zvedá u králových nobou neviditelné koule. Dělá, jako by ji to nesmírně namáhalo*) Váží tuny, tuny. (*Dělá, jako by házela koule do bledišť, pak se s ulehčením vzpřímí*) Uf! Uf! Jak jsi je mohl vláčet celý život?

Král se pokouší narovnat.

Vždycky jsem se ptala, proč jsi tak shrbený. To kvůli tomu tlumoku. (*Dělá, že mu sundává z ramenou tlumok a odbazuje jej*) A kvůli téhle mošně. (*Tentýž pohyb*) A kvůli těm rezervním bagančatům.

KRÁL (*zabubňá*): Ne!

MARKÉTA: Jen klid! Už nikdy nebudeš potřebovat rezervní bagančata. Ani tuhle pušku, ani tenhle kulomet. (*Tytéž pohyby jako s tlumokem*) Ani tuhle šavli. *Král jako by protestoval.*

Záleží ti na ní? Stará, zrezivělá šavle. (*Sundává mu šavli, král se neobratně brání*) Jen mě nech, buď rozumný. (*Plácne krále ruku*) Nebraň se, chci jenom tvé dobro. A co ty větvičky a ty mokré lepkavé listy? Lepí se ti na plášť a dělají nehezské skvrny. Počkej, já ti je sundám. (*Dělá pohyby, jako by mu sundávala listy a odlepovala je*) Spáček se probouzí ze zlého snu. Vidíš, zbavila jsem tě trápení a špíny. Tvůj plášť je teď krásnější, čistší. Líp ti sluší. A teď jdi. Podej mi ruku, neboj se, nespadneš. Nic tě už netíží. Vidíš, jak ses narovnal, už nejsi sehnutý, už tě nebolí v kříži. Jsi zdrav, můžeš chodit, podej mi ruku.

Král se znovu lebce srbí.

Bože, ty podmíněné reflexy jsou tak houževnaté! Narovnej se! Nic tě netíží! (*Pomáhá mu narovnat se*) Ruku!...

Král je nerozhodný.

Tak ty nebudeš poslouchat? Co to držíš v pěsti? Rozevři ji. (*Narovná mu prsty*) Celé své království drží v ruce: zrníčka, semínka. Z těch už nic nevykveté, jsou zaschlá, špatná setba. Zahod' to! Tak! (*Vezme ho za ruku a táhne ho, třebas se ještě brání*) Pojd'. Ty se budeš ještě bránit? Kde se to v něm bere? Ne, ne, žádné sedání. Neboj se, já tě povedu. (*Vodí ho za ruku po jevišti*) Vid', že to nic není? Neotáčej hlavu, soustřeď se.

KRÁL (*oči zavřené*): Říše... Jaká to byla říše! Dvě slunce, dva měsíce, dvě nebeské klenby. Zatímco jedno slunko zapadalo, druhé vycházelo... Úsvit a soumrak zároveň... Až za oceán se rozkládala a ještě dál a dál...

MARKÉTA: Překroč ho.

KRÁL: Všude kolem dokola se to modrá.

MARKÉTA: Vnímá ještě barvy. Barevné vzpomínky. Zřejmě není auditivní typ. Má čistě vizuální představivost... je to malíř... malíř jedné barvy. (*Ke králi*) Vzdej se i tohoto království barev. Svádí tě z cesty a ty se už nemůžeš, ty už se nesmíš zdržovat. (*Odstoupí od krále*) Jdi sám, neboj se! Jdi! (*Řídí krále z jednoho rohu jeviště*) Před tebou se točí kolečko, jdi za ním, ale nedotýkej se ho, je rozpálené, mohl by ses spálit. Budu ti razit cestu... Neotáčej se. Vyhní se propasti vlevo. Neboj se toho starého vlka, co vyje... má papírové tesáky (*K vlku*) Zmiz, vlku. (*Ke králi*) Neboj se ani těch krys. Nemohou tě pokousat. (*Ke krysám*) Krysy a zmije, jděte z cesty! (*Ke králi*) Pozor, jde k tobě stařenka, podá ti skleničku vody. Neber si ji, nemáš žízeň. (*K imaginární ženě*) Dobrá ženo, král nemá žízeň, odstup, nepřekážej mu. (*Ke králi*) Neposlouchej šumění potoka, neposlouchej zpěv skřivanů. Zmlkňte všechny hlasy! Teď už tě nikdo nevolá. Přívoň si naposled k té konvalince a za-

hod' ji. Zapomeň její vůni. Už nemůžeš mluvit. A ke komu bys taky mluvill! Ano, tak, zvedni jednu nohu, druhou. Teď půjdeš přes lávku. Neboj se, závrát nedostaneš.

Král se blíží ke schodům trůnu.

Drž se zpřímá, nepotřebuješ klacek, ostatně žádný nemáš. A neupadni. A teď nahoru.

Král vystoupí na tři nebo čtyři schody.

Výš, ještě výš, vystup, výš, stále výš.

Král se dostane k trůnu.

A teď se otoč ke mně. Podívej se na mě. Dívej se skrz mne. Dívej se do toho zrcadla bez obrazu a stůj hezky zpřímá... Dej mi nohy, pravou, levou...

Jak dostává král rozkazy, napíná postupně nohy, prsty, ruce.

Dej mi prst, dej mi dva prsty, tři... čtyři... pět... deset prstů, dej mi paži, levou, pravou, dej mi hrud', břicho.

Král ztuhne jako socha.

Tak vidíš, už máš pokoj, už nemusíš dýchat, srdce ti nemusí tlouct. Stejně tlouklo zbytečně, vid'š? Můžeš si sednout.

Královna Markéta náhle zmizí. Král sedí na trůně. Během této poslední scény uvidí diváci, jak postupně mizí dveře, okna a stěny trůnního paláce. Tato bra dekorací je velmi důležitá. Teď už je na scéně pouze král na svém trůně v matném světle. Pak zmizí i král s trůnem. Nakonec zůstane jen to matné osvětlení. Mizení oken, dveří, stěn musí být pomalé, postupné a velmi zřetelné. Než zmizí král, musí ho obecnostvo nějakou chvíli vidět, než ho obestře jakási mlha.

O p o n a